

Dier&Recht

advocaat van de dieren

Inhoud

Opbouw van dit rapport.....	3
Algemeen.....	5
CETA/TTIP, een introductie	5
Regulatory cooperation.....	5
Regulatory chill.....	6
ISDS.....	6
Algemeen: maximaliseren van handel	7
Algemeen: zorgt TTIP voor Economische groei en zo ja voor wie?.....	8
TTIP als moreel kompas?.....	10
Invloed van het bedrijfsleven op wetgeving	11
Lobby in de EU.....	11
Lobby in de US.....	12
De invloed van grote bedrijven in de US.....	13
Nederland en multinationals.....	36
De gevolgen van TTIP voor de veehouderij.....	13
Veehouderij: huidige situatie	13
Concurrentiepositie Nederland volgens het LEI.....	13
De kippensector	14
De varkenssector.....	15
De gevolgen van TTIP voor dierenwelzijn	19
Artikel 19 TTIP	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Artikel 21 CETA.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Vergelijking dierenwelzijn EU, US en Canada.....	19

Vergelijking wetgeving EU en VS	19
EU	19
VS.....	20
Canada.....	20
Voorbeeld Zeugenstal	21
Voorbeeld legbatterijen	21
Voorbeeld slacht.....	22
Wetgeving op het gebied van slacht	22
Bandsnelheid	23
Voorbeeld Transport	23
Voorbeelden antibiotica, medicijnen, chloorkip	25
Chloorkip	26
Ractopamine	26
Voorbeeld proefdieren.....	26
Klonen en genetische manipulatie dieren.....	29
Dierenwelzijn is wisselgeld	29
Dierenwelzijn ook voor Nederland onbelangrijk?.....	30
De mening van burgers	32
Gaan de voedselproducten het dierenwelzijn bepalen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Conclusie dierenwelzijn regulatory allignment	32
Conflicterende wetgeving, nu en in de toekomst –regulatory chill	32
Toekomstige wetgeving ten behoeve van verbetering dierenwelzijn	32
Accijns op vlees	33
Conflict met intrinsieke waarde Wet dieren	33
Labeling van voedsel, cosmetica – nader uitleggen	33
AIHTS als voorbeeld hoe CETA/TTIP dierenwelzijn kunnen schaden.....	34
Zeehondenbont.....	37
Juridische aspecten van een Kort Geding	35
Bijlage: vergelijking EU en US wetgeving	38

Opbouw van dit rapport

In het eerste deel wordt aandacht besteed aan het Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) en het Comprehensive Economic Trade Agreement (CETA) in algemene zin. Wat is het doel van dit soort verdragen, wie hebben er belang bij, welke meningen leven en met welke zekerheid kunnen we conclusies trekken over de gevolgen. Vervolgens komen de gevolgen voor de vleessector aan bod en dan met name de verslechterde concurrentiepositie als gevolg van onder andere hogere eisen voor het dierenwelzijn en het milieu. Hierdoor zal de import van goedkoop vlees toenemen, tenzij de Europese Unie (EU) uit concurrentie-overwegingen de normen verlaagd. In het volgende hoofdstuk wordt dit nader uitgewerkt door een vergelijking tussen de wetgeving van de Verenigde Staten (VS)/Canada en de EU. Er worden tal van voorbeelden besproken op het gebied van de huisvesting, transport en slacht van productiedieren, proefdieren en wilde dieren. Deze voorbeelden laten zien dat de VS/Canada (nog) minder regels hebben ter bescherming van dierenwelzijn en minder milieu-eisen hebben ten aanzien van de vee-industrie. Dierenwelzijn speelt geen prominente rol in de discussie over TTIP/CETA; in dit hoofdstuk wordt ingegaan op de discussie hierover. Een deel van de weerstand tegen TTIP/CETA komt voort uit weerstand tegen ISDS. Er bestaat vrees voor een regulatory chill: nieuwe wetgeving voor dierenwelzijn en hogere milieu-eisen voor de vee-industrie worden niet ingevoerd uit angst voor mogelijke schadeclaims. Als laatste wordt ingegaan op juridische mogelijkheden om CETA en TTIP tegen te houden.

Samenvatting

Tot op heden is er weinig aandacht besteed aan de gevolgen van TTIP/CETA voor dierenwelzijn. Dit terwijl het gaat om miljarden dieren per jaar. In het rapport worden besproken de regulatory alignment. Door het verdwijnen van tarieven en andere blokkades krijgen de VS/Canada (hierna ook : "VSC" met hun vleesproducten onbeperkt toegang tot de EU. Deze landen hebben nauwelijks wetgeving ter bescherming van dieren. Ze worden puur als productiemiddel gezien. Door lagere standaards op het gebied van dierenwelzijn en milieu¹, grootschaligheid en zeer machtige grote bedrijven produceren de VS/Canada goedkoper dan de EU. De prijs van bijvoorbeeld varkensvlees ligt tot procent in de VS lager dan in de EU.

Het onvermijdelijke gevolg van TTIP/CETA is een toestroom van goedkoop vlees naar de EU. De producenten (boeren) en hun belangenbehartigers in de EU hebben dan de keus tussen òf minder produceren òf (nog) lagere normen. In beide gevallen zijn de productiedieren de dupe.

In het rapport worden tal van voorbeelden genoemd waarop de bescherming van dieren in de EU verder gaat dan in de VS/Canada. Dit betreft huisvesting, slacht en transport. Zo is vrije uitloop voor zeugen in de EU verplicht, maar in de VSC staan zeugen levenslang vastgeklemd in een stalen kooi. En zijn legbatterijen in de EU verboden en in de VSC toegestaan.

De VS/Canada kennen nauwelijks bescherming van proefdieren. Zo is het toegestaan, en in de EU verboden, om op dieren te testen ten behoeve van cosmetica. Dit soort producten kunnen met TTIP/CETA vrij ingevoerd worden, zonder vermelding dat proefdieren gebruikt werden. Bepaalde

¹ Alsmede consumenten- en mensenrechten

diersoorten, zoals knaagdieren, hebben geen enkele bescherming, iedere vorm van experimenten door wetenschappers en farmaceuten is toegestaan, in enorme aantallen en ook extreem pijnlijke dierproeven.

In artikel 19 TTIP wordt aandacht besteed aan dierenwelzijn. Het artikel geeft alleen intenties weer, geen normen en kent geen sancties. Het artikel laat dierenwelzijn in feite geheel over aan de marktpartijen. De marktpartijen in de VS zijn meer nog dan in de EU grote bedrijven. Zij hebben 80% van de vleesmarkt in handen en het overgrote deel van de boeren (en dus de dieren) is van hen afhankelijk. CETA besteedt nog minder aandacht aan dierenwelzijn.

Een voorbeeld van wat een verdrag tussen de EU en VSC voor dierenwelzijn kan betekenen is het AIHTS² verdrag waarbij de normen en waarden van de EU het aflegden tegen de praktijk in de VSC om wildklemmen te gebruiken. Het bont van op wrede wijze gevangen wilde dieren is hierdoor vrij te koop in de EU.

Tegenover de redenering dat TTIP/CETA negatieve gevolgen zal hebben voor dierenwelzijn, met bewijs zoals een rapport van het LEI³, staan vage toezeggingen in de Tweede Kamer van bewindslieden dat het dierenwelzijn in de EU geen gevaar loopt. Deze toezeggingen worden nimmer onderbouwd, zullen in de praktijk geen rechtsgevolg hebben en worden ook nog eens weersproken door andere politici. In Den Haag wekt men de indruk de gevolgen voor dierenwelzijn niet te overzien.

De conclusie van CETA/TTIP is dat miljarden dieren de dupe zullen zijn, dat alleen een kleine groep aandeelhouders en CEO's profiteren. Dat geldt ook voor de consument die zeer goedkoop, maar dubieus geproduceerd varkensvlees, cosmetica of bont wil kopen. Die consument is overigens al goedkoop uit want varkensvlees kost nog maar 1/5^e van wat het kostte in de zestiger jaren en er is geen reden om dit nog verder te verlagen.

Een tweede gevaar dat dreigt is de *regulatory chill*. Door de voorgestelde 'Regulatory Cooperation' worden nieuwe wetten van te voren afgestemd met het bedrijfsleven. Door ISDS/ICS krijgt het bedrijfsleven de mogelijkheid van arbitrage als overheidsmaatregelen winsten/investeringen aantasten van bedrijven. Door inspraak en angst voor claims zal er nog meer terughoudendheid dan nu zijn bij wetgeving ter versterking van dierenwelzijn.

De tweede conclusie is dat de toch al uiterst geringe vooruitgang bij de wettelijke bescherming van dieren in de EU op nationaal en EU niveau tot stilstand komt of zelfs minder wordt.

² Agreement on International Humane Trapping Standards

³ Landbouw economisch instituut

Algemeen

CETA/TTIP, een introductie

Het Transatlantische Handel- en Investeringsverdrag (TTIP)⁴, waarover momenteel wordt onderhandeld door de Europese Unie (EU) en de Verenigde Staten (VS), wordt nu al verafschuwd, terwijl het nog niet eens is aangenomen of volledig bekend is. Er bestaat vrees dat de relatief hoge standaarden binnen de EU wat betreft voedselveiligheid, volksgezondheid en dierenwelzijn - de zogenaamde non-tarifaire belemmeringen (NTB's) - zullen bezwijken onder 'regulatory cooperation': de harmonisatie van EU-recht en het recht van de VS. Volgens de EU zijn dieren 'wezens met gevoel'⁵ en de Nederlandse wet erkent de intrinsieke waarde van dieren⁶, terwijl de VS dieren ziet als eigendom.⁷ Tussen het Europees en Amerikaans recht bestaat op het gebied van dierenwelzijn een onoverbrugbaar verschil, overigens zonder dat beweerd kan worden dat dieren in de EU véél rechten hebben. Want dat hebben ze niet.

De bescherming van dieren heeft in de VS, behalve in Californië, echter nog minder aandacht dan in de EU. Er zijn wel een bepaalde aantal 'anti-cruelty laws', maar dit zijn geen federale wetten; ze gelden alleen voor bepaalde staten. Door de lobby van de vleesindustrie worden boerderijdieren bovendien vaak uitgesloten van de anti-cruelty laws. Overigens heeft ook de EU een wet die dierenmishandeling toestaat, mits met een "redelijk doel", en dat redelijke doel wordt al gauw gevonden in economische factoren.⁸

Handelsbelemmeringen

Volgens een rapport van de ING bank⁹ gaat het aan de zijde van de EU om tarieven op landbouwhuisdieren (13,2%), vlees (26%), geconserveerd vis (25%), groente en fruit (33,6%). De heffing op vlees compenseert het prijsverschil tussen de VS en EU waardoor er weinig export is van de VS naar de EU. Verdwijnen deze heffingen, dan heeft dit vanzelfsprekend consequenties voor de vee-industrie.

Regulatory cooperation

'Regulatory cooperation' is een van de belangrijkste doelstellingen van TTIP. De regulatory cooperation houdt in dat de NTBs zoveel mogelijk worden geëlimineerd. Dit gebeurt door de regelgeving waarop de NTBs zijn gebaseerd zoveel mogelijk overeen te laten stemmen. Door het op één lijn te stellen van dergelijke regels, wordt de vrije handel zoveel mogelijk bevorderd en dit is het uiteindelijke doel van TTIP. Aangezien TTIP tot doel heeft handel te faciliteren kan 'regulatory cooperation' tot gevolg hebben dat NTB's worden afgeschaft.

⁴ Hetgeen geschreven wordt over TTIP geldt grotendeels ook voor CETA. CETA wordt waarschijnlijk eerder aangenomen dan TTIP en vormt daardoor een groter gevaar. Nb Grote Amerikaanse bedrijven hebben meestal ook een vestiging in Canada en via CETA wordt TTIP in feite geruisloos voorbereid.

⁵ Artikel 13 VWEU

⁶ Artikel 1.3 Wet dieren

⁷ Steven M. Wise, The Legal Thinghood of Nonhuman Animals, 23 B.C. Env'tl. Aff. L. Rev. 471 (1996).

⁸ Artikel 2.1 lid 1 Wet dieren

⁹ ING Bank: What does TTIP mean for your company?

Regulatory chill

Daarnaast streeft TTIP ernaar ook de besluitvormingsprocessen in de EU en de VS te harmoniseren. Het gevreesde gevolg wordt ook wel de 'regulatory chill' genoemd, aangezien het waarschijnlijk is dat TTIP een 'chilling' effect heeft op toekomstige niveaus van bescherming. Dit heeft te maken met de vrees om voor een tribunaal gedaagd te worden op het moment dat een wet word ingevoerd, die potentieel negatieve economische gevolgen voor een bedrijf kan hebben. Dit fenomeen word hieronder nader uitgelegd.

ISDS

In NRC van 10 juni 2016: ISDA geldt als de grootste steen des aanstoets in de twee grote nieuwe handelsverdragen die de EU wil sluiten. ISDS staat voor het Investor-State Dispute Settlement (ISDS). De Europese Commissie erkent dat ISDS gevaarlijk kan zijn en kwam daarom met een alternatief. Een permanent hof, Investment Court System of ICS, zou onafhankelijker en transparanter zijn. Professor Van Harten: „Dat voorstel is een lichte verbetering. Maar aan de fundamentele problemen van ISDS is niets veranderd. Nog steeds kunnen claims maar van één partij komen – buitenlandse investeerders. Nog steeds staan er geen verplichtingen tegenover de hoge mate van bescherming die alleen bedrijven via ISDS claimen, en tegenover het publieke geld waarmee toegewezen claims betaald worden”. ICS is reeds opgenomen in CETA, de Canadese 'variant' van TTIP die op het punt staat om aangenomen te worden. ISDS biedt buitenlandse investeerders de mogelijkheid om landen waar geïnvesteerd is, zonder tussenkomst van de rechter, voor een arbitragecommissie te dagen. Bedrijven kunnen bijvoorbeeld compensatie eisen als hun investeringen door maatregelen van een staat in het gedrang komen, d.w.z. als hun winstgevendheid wordt aangetast. Dit vormt een zeer grote bedreiging voor wetgeving om dierenwelzijn te verbeteren, aangezien meer dierenwelzijn vrijwel altijd geld kost c.q. investeringen vereist. Er kunnen dan ook niet langer strengere dierenwelzijnseisen dan volgens de EU wordt voorgeschreven, worden gesteld in de individuele lidstaten.

Als investeerders gebruik maken van ISDS dan kan dit een landelijk rechtssysteem doorkruisen. En dat is precies de bedoeling van ISDS, dat in heel veel investeringsverdragen wereldwijd is opgenomen uit wantrouwen tegenover lokale rechtbanken. Een goed voorbeeld van de consequenties hiervan is de vleesindustrie. Deze industrie is in staat geweest het labelen van vlees tegen te houden met het argument dat labeling leidt tot ondermijning van de handel. Bijzonder kwalijk is het voornemen om de arbitrage te laten verrichten door advocaten gespecialiseerd in het handels- en ondernemingsrecht.

Alleen al de mogelijkheid ISDS in te schakelen, werpt een schaduw op nationale wetgevingsprocessen. Logisch gevolg is dat 'regulatory chill' optreedt: uit angst voor hoge schadevergoedingen bevriezen overheden plannen voor strengere wetgeving.

In de juridische kringen ontstaat steeds meer protest tegen TTIP. De Europese Commissie heeft geprobeerd deze weerstand de kop in te drukken door de introductie van een permanent arbitragehof. Het is echter zeer de vraag of de Amerikanen, die geen groot voorstander zijn van internationale rechtsinstanties, met dit voorstel akkoord zullen gaan. Als het aan Brussel ligt, wordt ISDS vervangen door een permanent arbitragehof. Het is echter zeer de vraag of de Amerikanen, die toch al nooit happig zijn op internationale hoven, met dit voorstel akkoord zullen gaan.

De onderhandelaars bij TTIP wensen niet alleen afspraken te maken over harmonisatie van bestaande Europese en Amerikaanse regels, maar ook over het op één lijn brengen van *toekomstige* wet- en

regelgeving. Om de belangen van investeerders te waarborgen en toekomstige claims te voorkomen betekent dit dat nog vóór het wetgevingsproces een aanvang neemt, er sprake zal zijn van een open consultatie. Dit komt er op neer dat de toch al sterke Amerikaanse bedrijvenlobby in Brussel alle ruimte krijgt om toekomstige regelgeving te beïnvloeden. Dat geldt ook voor toekomstige wetgeving op het gebied van dierenwelzijn¹⁰.

Professor Van Harten¹¹: „Als de VS erin slagen om tegelijkertijd twee megaverdragen af te sluiten, TTIP met Europa en het TPP met het elf landen rondom de Stille Oceaan, neemt de toegang tot ISDS sterk toe. Bovendien dienen Amerikaanse bedrijven de meeste claims in.: „Tot de vroege jaren negentig hoorde je nooit iemand over ISDS. Het bestond al sinds 1968, maar advocaten en bedrijven kenden het nauwelijks. Het was bedoeld om investeringen in risicolanden eenvoudiger te maken. Maar het is ontaard. Het aantal claims is sterk toegenomen en de toegewezen bedragen zijn omhoog gegaan. Dat vormt een risico voor het wetgevend vermogen van regeringen.” ISDS zit in 2.600 bilaterale handelsverdragen. Dat was tot voor kort geen enkel probleem. „Dat klopt. Maar doorgaans gaat het dan om handelsverdragen tussen gelijkwaardige spelers.”

Maximaliseren van handel¹²

Het alles overheersende doel van TTIP is “to facilitate trade to the greatest extent possible.” Bescherming van dieren, natuur of milieu speelt slechts zijdelings een rol. In zeer veel gevallen komt de verantwoordelijkheid voor een product te liggen bij het land dat exporteert en niet bij het land dat importeert. Bepalingen ten aanzien van dierenwelzijn kunnen wel worden betwist door buitenlandse investeerders, maar buitenlandse NGO's, kleine organisaties en burgers hebben niets in te brengen. Bij geschillen beslissen geen onafhankelijke rechters maar juristen die gespecialiseerd zijn in handel - niet in dierenwelzijn.

Trade-Barriers

De grootste Trade Barriers van de VS gelden voor textiel, schoenen, tabak en alcohol. Terwijl binnen de dierlijke producten de tarieven gemiddeld bij 2,1% liggen, hebben zuivelproducten met tarieven tot 78% te doen. Andere producten, die hoge tarieven van de US opgelegd krijgen zijn pinda's (130%), sport schoenen (48%), tonijn (35%), kleding (32%) rundvlees (26%) en gemotoriseerde voertuigen. Dit betekent dus, dat de EU vooral voordeel aan TTIP heeft in het export van alcohol, wat voor Nederland in de vorm van bier belangrijk gaat worden. De Europese landbouw gaat aan het verlagen of afschaffen van Trade-Barriers bijna geen voordeel hebben, hooguit in de rundvee- en melkproductie.

Tegelijkertijd legt ook de EU hoge tarieven op enkele producten. Dit zijn bijvoorbeeld tarieven op landbouwhuisdieren (13,2%), vlees (26%), geconserveerd vis (25%), groente en fruit (33,6%), fietsen (15%) en schoenen (17%)¹³. Zouden de Trade Barriers door TTIP afgeschaft worden, zijn dit juist de

¹⁰ European Parliament News, 'TTIP: what exactly is the ISDS mechanism for resolving investor disputes?', 9 July 2015.

¹¹ NRC 10 juni 2016

¹² Deels ontleend aan “How TTIP undermines food safety and animal welfare, februari 2015, o.a. CIWF, Friends of the Earth, Center for Food Savety

¹³ <https://www.ingwb.com/media/1562726/what-does-ttip-mean-for-your-company-v2.pdf>

productgroepen, waarmee de VS makkelijker en goedkoper op de Europese markt kan komen. Duidelijk te zien is dus, dat vooral in de landbouw de Europese markt door de Trade Barriers beschermt wordt. Op de officiële website van de regering van de VS wordt geconstateerd, dat de TTIP regelingen de Amerikaanse landbouwsector ten goede gaan komen. Deze maakt op dit moment nog maar een klein deel uit van de export naar de EU. Zonder Trade-Barriers voorziet de Europese regering een evidente stijging in export van landbouwproducten naar de EU¹⁴.

Zorgt TTIP voor Economische groei en zo ja voor wie?¹⁵

Een recent artikel in de Volkskrant begint met: “Weinig economen twijfelen hieraan. Zelfs veel tegenstanders erkennen de logica: vrijere handel betekent meer handel en dat zorgt voor meer groei”. Ondanks dat er kennelijk weinig mensen twijfelen, valt er toch het één en ander tegen in te brengen:

1. Bij alle berekeningen worden niet direct in geld uit te drukken gevolgen, zoals verlies aan natuur en milieu, klimaatverandering, milieuvervuiling, volksgezondheid, arbeidsomstandigheden, dierenwelzijn, het verbruik van grondstoffen etc. genegeerd.

2. Aan wie komt die groei ten goede? Aan de mensen met de laagste opleiding, aan de miljarden dieren in de vee-industrie, aan de natuur, aan de boeren of aan een beperkte groep miljardairs c.q. multinationals met hun zakelijke partners? Die laatsten zijn in ieder geval voorstander van TTIP, maar hebben soms een niet al te beste reputatie als het gaat om het optimaliseren van hun rendement ten koste van mensenrechten en dierenwelzijn. Betrouwbare voorspellingen over bijvoorbeeld banengroei zijn discutabel en hebben een hoge mate van onzekerheid. Het lijkt er daarom op dat vooral een kleine toplaag baat heeft bij TTIP.

3. De enorme groei van China (en indertijd Japan) is mede te danken aan het feit dat de Chinese grenzen gesloten zijn. Veel export en weinig import. Het is derhalve mogelijk om flinke groei te creëren, terwijl de eigen grenzen gesloten zijn. Het is zelfs de vraag of Europa op dit moment niet veel meer baat heeft bij gesloten grenzen, met name waar het gaat om het ontduiken van belastingen.

4. Europa is groot genoeg om ‘self supporting’ te zijn. Toch raakt het continent steeds verder achterop door de vrije toegang van grote Amerikaanse ICT bedrijven tot de Europese markt en import van producten uit China. Meer handel betekent dus misschien wel een verdere achteruitgang.

5. Het effect van de verdragen is berekend op 0,48 tot 0,7 procent groei, maar dit soort berekeningen van economen zijn notoir onbetrouwbaar (zie de financiële crisis en de euro). In het verleden heeft het Nafta Verdrag bijvoorbeeld niet voor groei gezorgd.

6. Volgens een rapport van de Europese Commissie¹⁶ zijn het vooral de sectoren metaal (plus 12%), verwerkt voedsel (+9%), chemie (+9%) en voertuigen (+40%). Wat betreft de landbouw wordt er vrijwel geen groei voorspeld. *Overall output in agriculture, forestry and fisheries taken together is expected to*

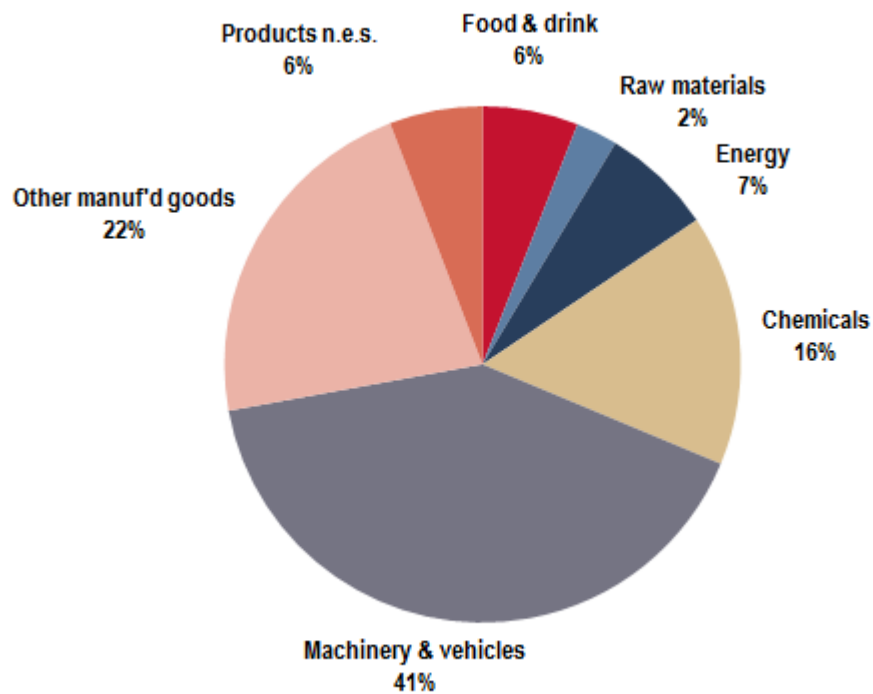
¹⁴ <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2014/March/US-Objectives-US-Benefits-In-the-TTIP-a-Detailed-View>

¹⁵ Deels ontleend aan Volkskrant 20-02-2016, Gerard Reijn

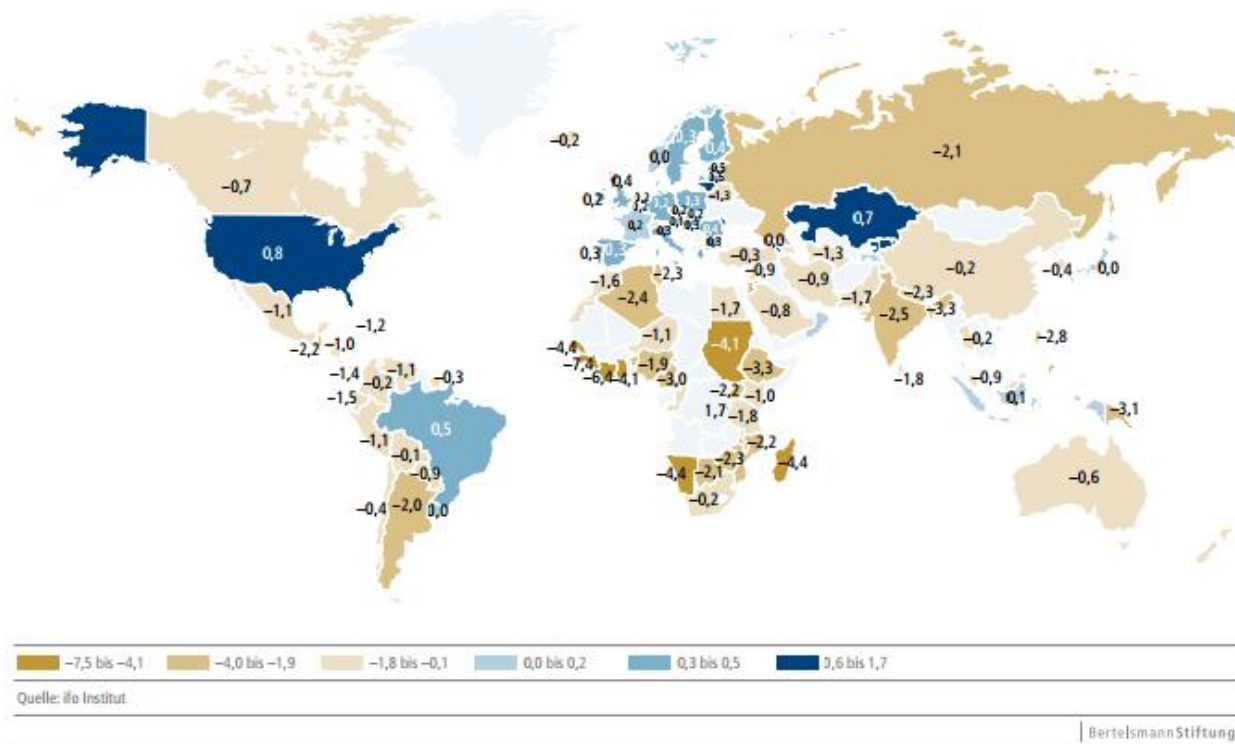
¹⁶ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/september/tradoc_151787.pdf

increase by 0.06%, though there may be limited negative impact in certain subsectors. Further specific studies would be welcomed on this question. Aldus het rapport van de EU Commissie.

Overzicht van de productgroepen die geëxporteerd worden door de EU

7. De neveneffecten van de economische groei, zoals milieuvuiling, klimaatverandering, ontbossing, verlies aan biodiversiteit, uitputten van hulpbronnen, zijn niet meegeteld waardoor een eenzijdig beeld ontstaat.

Figuur 1: Verandering van het inkomen per hoofd wereldwijd¹⁷

Aan een inschatting van de gevolgen van een opening van de douanes (bijvoorbeeld door TTIP) op het inkomen (bbp) per hoofd op de hele wereld kan worden gezien, dat de VS de grootste winnaar zal zijn. Dit is mede te danken aan het gevolg dat het elimineren van de NTBs op de VS zal hebben. Dit komt vooral door de taal, de munteenheid en een algemeen open politiek. Daardoor zal de VS van een opening van douanes gaan profiteren. Terwijl ook de Europese staten economisch gaan profiteren van een opening van de douanes, is te zien, dat de VS hier groter profijt aan heeft. Ook landen, die belangrijke grondstoffen voor de handel tussen de VS en de EU produceren, zullen hun export kunnen verhogen. Dit zijn Brazilië, Kazachstan en Indonesië. De grote verliezers in dit scenario zijn de ontwikkelingslanden. Deze zullen niet kunnen concurreren met de verhoogde competitie uit de VS en de EU.

Canada als laboratorium voor ISDS

Professor Van Harten van de Universiteit van Toronto zegt: Canada is het laboratorium voor wat een westers land kan overkomen door ISDS. Wij zijn sinds we in de jaren negentig het NAFTA verdrag tekenden met de VS en Mexico 35 keer aangeklaagd. Eén keer door Mexico, alle andere keren door de VS. Volgens een studie uit 2015 heeft de Canadese regering bedrijven in totaal 172 miljoen Canadese dollar betaald, vooral na toegewezen claims wegens het nemen van milieumaatregelen. Bekende zaken zijn die van oliebedrijf Lone Pine Resources tegen de ban op fracking in Quebec, en die van de Amerikaanse mijnbouwer Clayton/Bilcon tegen het afwijzen van een project in Nova Scotia op

¹⁷ http://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/Projekte/87_Global_Economic_Symposium/STUDIE_Die_Transatlantische_Handels-und_Investitionspartnerschaft_THIP_.pdf

milieugronden. ISDS is verworden tot een instrument waarmee vooral de internationaal opererende mijn en energiesector nationale en lokale milieuregels dwarsboomt of vrijdelt.

Overigens zie je dat sommige landen verdragen laten verlopen of zelfs opzeggen om ISDS, zoals bijvoorbeeld Zuid Afrika.¹⁸

TTIP als moreel kompas?

Het eerder geciteerde artikel uit de Volkskrant citeert Frans Timmermans. Volgens hem moeten we TTIP zien als een geostrategische overeenkomst. Zodra het verdrag van kracht is, bepalen de Verenigde Staten en Europa de regels, en de anderen, inclusief China en Japan, zullen moeten volgen. Voorstanders van TTIP voegen daar aan toe dat dat morele vooruitgang oplevert. Immers: de normen van het Westen zijn volgens hen superieur aan die van China en andere opkomende landen. Dit zou de laatste kans zijn om als westerse landen zo'n positie te krijgen.

Invloed van het bedrijfsleven op wetgeving

CETA en TTIP geven de industrie c.q. investeerders de mogelijkheid om nationale en EU wetgeving te toetsen op de vraag of deze een "bedreiging" vormen voor hun winstgevendheid. Hiervoor dienen ze zelfs van te voren geraadpleegd worden.

Uitleg wat er (mogelijk) staat te gebeuren.

- Waarom worden alleen bedrijven en investeerders geraadpleegd en niet "de burgers", NGO's, kleine ondernemers zoals boeren en middenstand, wetenschappers etc.
- In EU-wetgeving is vaak opgenomen dat er gehandeld dient te worden naar aanleiding van de stand van de wetenschap. Dit heet het "precautionary principle"¹⁹. In hoeverre staat dit haaks op CETA/TTIP en gaat dit overruled worden door de Verdragen.

De Amerikanen houden er heel andere ideeën over voedsel op na. Volgens hen is een product 'veilig' als de consument uiteindelijk niets op het bord krijgt waar nog gevaarlijke stoffen in zitten. De Europeanen willen daarentegen grip hebben op het hele productieproces. Zie daar het verschil van inzicht over de chloorkip.²⁰

Lobby in de EU

Volgens het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) zorgt TTIP voor een economische groei van 0,5% per jaar vanaf 2027²¹.

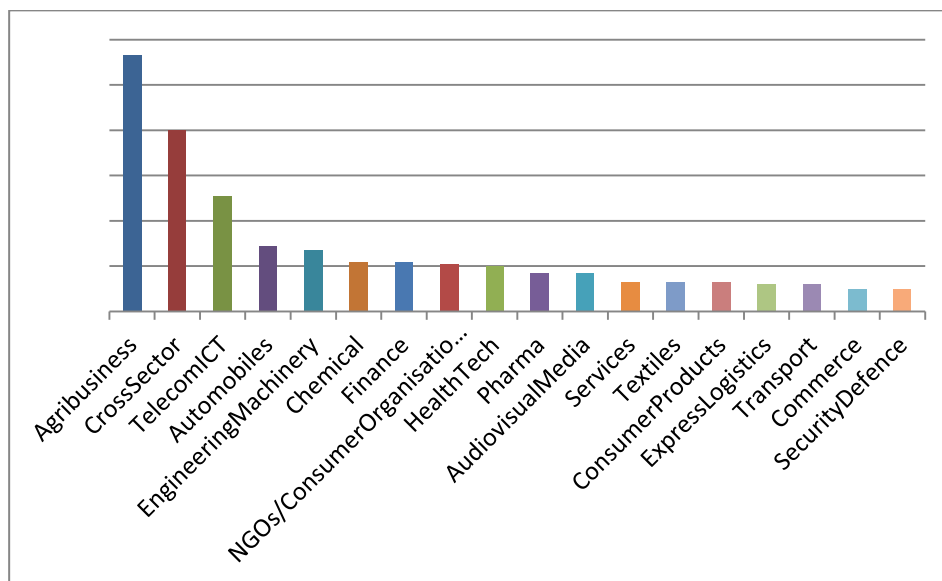
¹⁸ NRC 6 juni 2016

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52000DC0001>

²⁰ Dierenwelzijn is wisselgeld in handelsverdrag met Amerikanen, Follow the Money 9-5-2016; <https://www.ftm.nl/artikelen/dierenwelzijnswisselgeldinhandelsverdragmetamerikanen>

²¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52000DC0001>

Een goede indicatie wie er voordeel heeft bij de verdragen is dat juist de grote bedrijven lobbyen om ze er door te krijgen. De organisatie Corporate Europe laat in een rapport zien dat de grote bedrijven uit de sector “Agribusiness and Food” het meeste in de lobby voor TTIP investeren²².

Figuur 2: Overzicht van de sectoren, die de lobby ondersteunen

Het gaat hier vooral om de grote namen, zoals Nestlé, Mondelez, Eucolait, General Mills en Clitravi, dat voor de vleesverwerkende industrie in Europa werkt.

Lobby in de US

In Amerika ziet de “National Pork Producers Council” veel in TTIP. De EU is immers de op één na grootste markt voor varkensvlees. Uit de webteksten van NPPC wordt duidelijk dat het op het gebied van dierenwelzijn geen concessies aan de EU zal doen. *“But NPPC’s support for a final TTIP deal is dependent on the EU providing full access to its pork market. As it advocated in the 20 free trade agreements the United States previously concluded, NPPC will accept in TTIP nothing less than elimination of all tariff and non-tariff barriers on pork.”*²³ Men zal dus geen extra voorwaarden van de EU accepteren.

Ook uit een ander bericht blijkt dat de NPPC geen respect heeft voor de wetgeving die binnen de EU geldt voor landbouw:

“While NPPC currently supports TTIP, it is sceptical of progress being made on the trade deal based on the intransigence of the EU on various issues. NPPC is concerned about the many critical ideological rifts that remain on agriculture. While the EU is willing to eliminate tariffs on nearly all goods, for example, it announced publicly it is unwilling to eliminate them on beef, poultry and pork. It also is refusing to reconsider its stance on beef hormones and the feed additive ractopamine, which is used in beef and

²² <http://corporateeurope.org/international-trade/2014/07/who-lobbies-most-ttip>

²³ <http://nppc.org/issues/issue/trans-atlantic-trade-and-investment-partnership/>

*pork production. NPPC supports the elimination of tariff and non-tariff barriers on all products, including pork, consistent with previously concluded U.S. free trade agreements.*²⁴

Vooral het vasthouden aan het gebruik van hormonen en voedingssupplementen, die een bewezen slechte invloed op de gezondheid van mens en dier hebben (zie hoofdstuk ractopamine), maakt duidelijk dat de NPPC geen betrouwbare partner voor onderhandelingen is. Eerder willen zij de EU als een onredelijk kind presenteren, dat zich onverzettelijk tegen hele gewone ontwikkelingen stelt. Duidelijk worden de standpunten van de EU tegenover het gebruik van groeihormonen, antibiotica en andere kunstmatige behandelingen niet serieus genomen.

De invloed van grote bedrijven in de US

In de VS (en Canada) hebben grote ondernemingen de familiebedrijven weggeconcurrerd, opgeslokt of afhankelijk gemaakt. Deze ondernemingen hebben vaak een bedroevende reputatie op het gebied van mensenrechten en dierenwelzijn. 'Shareholder value' is het enige wat telt.

De gevolgen van TTIP voor de veehouderij

Veehouderij: huidige situatie

Uit de TTIP rapporten van het Landbouw Economisch Instituut (2014) en de Rabobank (2015) blijkt dat de pluimvee sector en de noodlijdende varkenssector het nog zwaarder zullen krijgen als grote Amerikaanse bedrijven hun varkensvlees, kip en eieren in de EU zonder beperking af gaan zetten. Er is een reëel risico dat goedkoop vlees uit vooral de VS massaal naar de EU komt, want de Amerikaanse pluimvee en varkenssector heeft 15 tot 25 procent lagere kostprijzen. Volgens de varkenshouders van POV (Producenten Organisatie Varkenshouderij) kosten milieu- en dierenwelzijnseisen de Nederlandse varkenshouders zo'n 300 miljoen euro per jaar. Het risico is groot dat de extra bescherming van milieu en dieren door concurrentie met goedkoop vlees moet verdwijnen.

Concurrentiepositie Nederland volgens het LEI²⁵

In een rapport van het LEI over "Effects of an EU-US trade agreement on the Dutch agro-food sector" wordt vastgesteld dat TTIP over het algemeen positieve gevolgen voor de Nederlandse economie zal hebben. Dat geldt echter niet voor de vleesindustrie.

Op pagina 11 en 12 schrijft het LEI: Om te kunnen blijven concurreren met goedkoop vlees uit Brazilië en de VS (in het geval van liberalisering van de handel) verdient het volgens onderzoek aanbeveling voor de Nederlandse vleesindustrie zich te richten op de markten voor kwaliteitsvlees en vers vlees.

En daarna: Zowel in de EU als de VS zijn de importtarieven het hoogst voor dierlijke producten. De VS zal dus met name profiteren van verbeterde toegang tot de EU voor zuivelproducten en rood en wit vlees. De import van zuivel- en vleesproducten uit de VS zal derhalve sterk toenemen, wat zal

²⁴ <http://nppc.org/for-the-week-ending-march-11-2016/>

²⁵ LEI Wageningen UR, 2014-021 ISBN 978-90-8615-680-1

resulteren in een negatieve handelsbalans van Nederland en de EU in hun bilaterale handel met de VS in deze productcategorieën. De export vanuit de VS naar andere regio's dan de EU zal afnemen.

Op de zuivelmarkt in de VS zullen de EU en Nederland marktaandeel winnen. Meer export van zuivelproducten en wit vlees vanuit de VS naar de EU zal ten koste gaan van de Nederlandse export naar andere EU-landen.

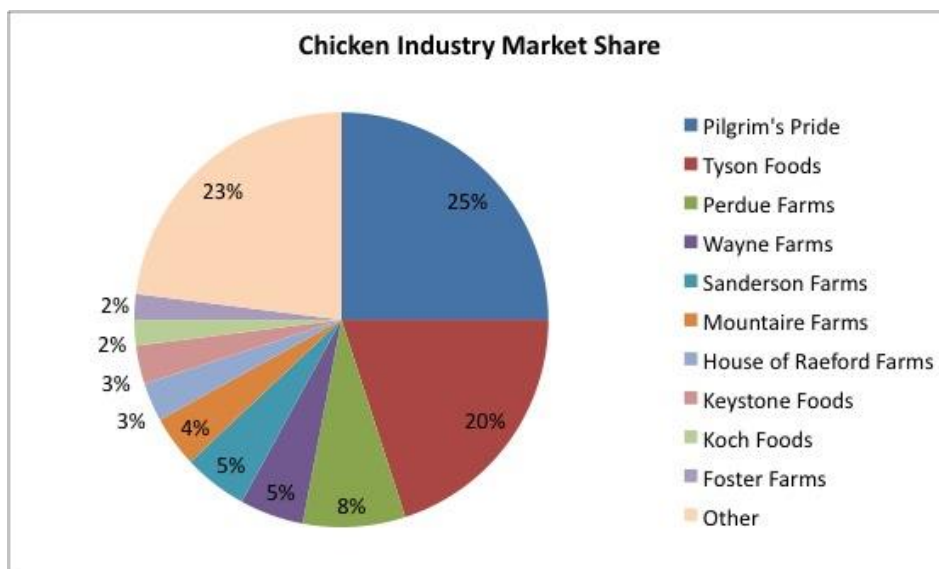
Concurrenten van Nederland zullen beter presteren onder elk van de geschetste scenario's voor bilaterale handelsliberalisatie volgens economische indicatoren (toegevoegde waarde en arbeidsproductiviteit) en handelsindicatoren (marktaandeel).

De concurrentiepositie van de Nederlandse industrie zal afnemen doordat ontwikkelingen in de toegevoegde waarde en de arbeidsproductiviteit van de Nederlandse voedingsmiddelenindustrie achterlopen op de ontwikkelingen van deze indicatoren in andere delen van de economie

Het LEI rapport maakt duidelijk dat de Nederlandse kippen- en varkenssector veel te leiden zal hebben onder TTIP. Eisen op het gebied van dierenwelzijn en milieu worden door het rapport genegeerd, en over de gevolgen lijkt niet te zijn nagedacht.

De kippensector in de VS

In de pluimveesector geldt een verticaal systeem. Dit betekent dat 35 grote bedrijven 95% van de boeren die vleeskuikens produceren onder contract hebben²⁶. De andere 5% zijn eigendom van de grote vleeskuikenbedrijven. Deze bedrijven zijn georganiseerd onder de National Chicken Council. Hierdoor is het in de VS vrijwel onmogelijk om kippenvlees te kopen dat niet door een van de "big corporations" is geproduceerd. Naast de nadelen die dit creëert voor de markt, heeft dit ook veel invloed op het dierenwelzijn. De grote bedrijven bepalen immers hoe de boer moet omgaan met zijn producten, daar zij een monopolie hebben.

²⁶ <http://www.nationalchickencouncil.org/about-the-industry/statistics/>

Figuur 3: Marktaandeel van vleeskuikenbedrijven

Boeren hebben geen mogelijkheid meer tot zelfbeschikking en werken voor een loon, dat al sinds tientallen jaren niet is aangepast²⁷. Door een systeem van bonussen en winstuitkeringen kunnen bedrijven hun boeren er gemakkelijk toe aanzetten om niets negatiefs over hun werkgever te zeggen. Zo vertelt een boer, die sinds een paar jaar de misstanden in de vleeskuikenproductie openbaar maakt, dat zijn prestatie sindsdien sterk terug is gegaan. Hij vermoedt dat het bedrijf hem voer en kuikens van een slechtere kwaliteit opstuurt om hem voor zijn gedrag te straffen²⁸.

Alles draait om groei en *efficiency*. Trots vertellen de bedrijven op www.nationalchickencouncil.org dat er elk jaar in de VS 8.625.200.000 (8,6 miljard) vleeskuikens geproduceerd worden. Dat zijn er meer dan 23 miljoen per dag. De kuikens groeien binnen 48 dagen tot 2,83 kg. Dat is sneller dan de Nederlandse plofkip: het slachtgewicht van 2,3kg, dat een plofkip in 40 dagen haalt, halen de dieren in de VS al een dag eerder, na 39 dagen²⁹. Dat gebeurt dus zonder dat er ook maar één wet is die de dieren beschermt.

De Canadese pluimveesector wordt door zogenaamd 'supply management' gereguleerd. Er worden nationale plannen opgesteld om te voorspellen hoe veel eieren en vlees er verbruikt gaan worden. Vervolgens onderhandelen de boerenverenigingen over een standaard prijs met hun afnemers. Via quota's wordt ervoor gezorgd dat boeren vervolgens niet te veel produceren en zij kunnen er zeker van zijn dat ze een goede prijs voor hun producten krijgen³⁰. Daardoor wordt de pluimveesector in Canada niet gesubsidieerd. Op dit moment is de prijs per kg vleeskuiken 1,58\$ (1,08€).³¹ Ter vergelijking; in Nederland is een vleeskuiken 0,785€ per kg waard³².

Dit systeem is in de jaren '60 van de vorige eeuw door boeren opgebouwd om zich te beschermen tegen sterk fluctuerende prijzen. Omdat de pluimveesector vooral uit familiebedrijven bestaat, hebben zich deze samengevoegd in verbonden. Gezamenlijk dwingen zij *faire* prijzen af en staan ze sterker tegenover de grote slachtbedrijven³³. Canada is ook een grote exporteur; het land staat met 128 miljoen kg geëxporteerd vlees per jaar op plaats 7 van exporterende landen. In totaal worden er 663.266.000 vleeskuikens in Canada gehouden³⁴.

De varkenssector

8% van de varkensbedrijven wordt bestuurd door grote bedrijven. Deze 8% produceert 44% van het varkensvlees³⁵. Op papier is 85% van de varkensboeren onafhankelijk, met dien verstande dat ze hun

²⁷ <http://modernfarmer.com/2014/02/chicken-farming-discontents/>

²⁸ <http://modernfarmer.com/2014/02/chicken-farming-discontents/>

²⁹ Bekijk deze video voor een kijk in een van de boerderijen <http://cok.net/inv/pilgrims/>

³⁰ <http://www.omafra.gov.on.ca/english/farmproducts/factsheets/supply.htm>

³¹ <http://www.chickenfarmers.ca/2015/02/mythunderstandings-about-chickenomics/>

³² <https://www.pluimveeweb.nl/artikelen/2014/04/basiscontractprijs-stijgt-halve-cent/>

³³ <http://chicken.mb.ca/about-manitoba-chicken-producers/what-is-supply-management/>

³⁴ <http://www.statcan.gc.ca/tables-tableaux/sum-som/l01/cst01/prim55a-eng.htm>

³⁵ https://www.agcensus.usda.gov/Publications/2012/Online_Resources/Highlights/Hog_and_Pig_Farming/

biggen inkopen bij de grote bedrijven inkopen en de vleesvarkens weer aan hen verkopen. Van werkelijke zelfstandigheid is daarom geen sprake³⁶.

	Bedrijf	Aantal zeugen
1	Smithfield Foods	995.325 (1.200.115 wereldwijd)
2	Triumph Foods	399.800
3	Seaboard Foods	213.600
4	Iowa Select Farms	150.000
5	Prestage Farms	140.000
6	The Pipestone System	130.000
7	The Maschhoffs	116.000
8	Cargill	87.000
9	Maxwell Foods, Inc.	76.000
10	AMVC Management	75.000
11	Tyson Foods	70.000
12	Progressive Swine Tech.	55.200
13	Hormel Foods	51.000
14	Nebraska Pork Partners	45.000
15	Wakefield Pork	41.000
16	Hatfield Quality Meats	36.100
17	Whitestone Farms	35.000
18	Texas Farm	33.500
19	Holden Farms	32.000
20	Coharie Farms	31.000

Per jaar worden in de VS 110 miljoen varkens geslacht en bijna 6 miljoen zeugen gehouden. Wel moet worden gezegd dat het aantal biggen per zeug in de VS op gemiddeld 10,3 ligt. Dat is ver onder het Nederlandse gemiddelde. De biggensterfte zal daarom lager zijn.

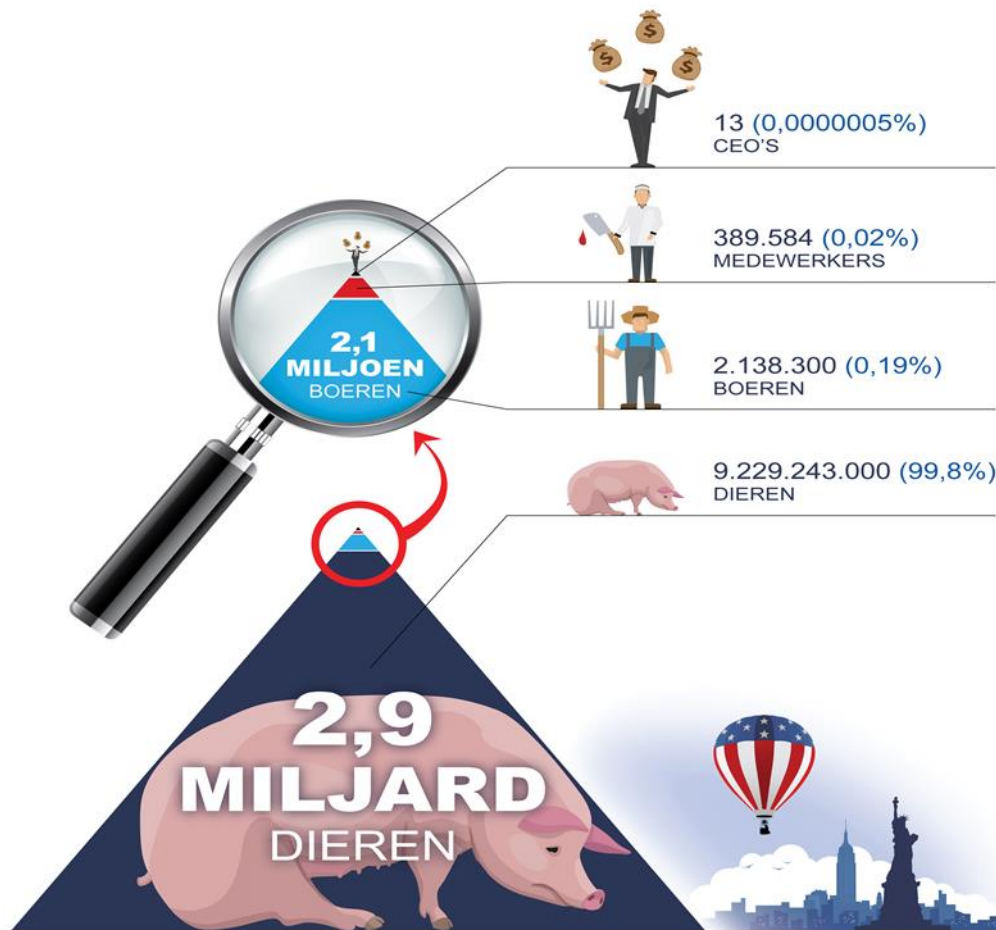
De wereldwijd grootste producent van varkensvlees is het Amerikaanse bedrijf Smithfields. Smithfields produceert per jaar naar schatting 30 miljoen biggen. Dit bedrijf werd in 2013 opgekocht door het Chinese bedrijf WH-Group³⁷. Dit is een trend, want Chinese bedrijven kopen al langer Amerikaanse bedrijven op. Tot nu toe gebeurde dit vooral in de staal-, papier- en solaire panelenindustrie, maar de

³⁶ https://www.usitc.gov/publications/332/pork_and_swine_summary_its_11.pdf
<http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/HogsPigs/HogsPigs-03-25-2016.pdf>

³⁷ <http://www.wh-group.com/en/about/milestones.php>

wetenschapper Haley voorziet een zelfde ontwikkeling in de landbouwsector³⁸. Door TTIP kunnen dus ook bedrijven in Chinese handen vrij toegang krijgen tot de EU.

Ook in Canada komt het steeds vaker voor dat een boer onder contract staat bij een varkensvleesproducent. In deelstaat Quebec is bijvoorbeeld 50-55% van de varkensproductie in handen van 25 grote bedrijven³⁹. Datzelfde gebeurt in Manitoba en Ontario⁴⁰. Anders dan in de VS is het de gewoonte in Canada is om varkens hun hele leven op hetzelfde bedrijf te houden. 29% van alle bedrijven met 57% van de dieren zijn zogenoemde "Farrow-to-Finish"-bedrijven⁴¹.

Opbouw van de vee-industrie in de VS.

³⁸ <https://www.revealnews.org/article/how-china-purchased-a-prime-cut-of-americas-pork-industry/>

³⁹ <http://www.thepigsite.com/articles/3447/an-overview-of-the-canadian-swinepork-sector/>

⁴⁰ <http://nationalhogfarmer.com/business/canadian-pork-producers-reboot>

⁴¹ <http://www.statcan.gc.ca/pub/96-325-x/2014001/article/14027-eng.htm>

CEPS rapport over gevolgen voor dierenwelzijn

In Nederland is geen onderzoek gedaan naar de gevolgen voor dierenwelzijn door TTIP/CETA, althans voor zover bekend. In Duitsland heeft het Centre for European Policy Studies c.q. de Conrad Adenauer organisatie de gevolgen geïnventariseerd van TTIP/CETA en daar (zeer bescheiden) aandacht besteedt aan de gevolgen voor de dieren.⁴² Dierenwelzijn valt (kennelijk) onder de noemer diergezondheid (animal health) want wordt in de tekst verder niet genoemd. Ten aanzien van diergezondheid is de conclusie dat: “ With respect to the regulations that have caused problems for the US and the EU, those involving animal and plant health are the least controversial. “

Op de laatste plaats van tabel 5⁴³ in het rapport is de conclusie dat de doelstelling (objective) bij dierenwelzijn van zowel de EU als de VS is om handelsgeschillen (trade problems) zo veel mogelijk te vermijden en dat de uitkomst (landing zone) van de onderhandelingen zal zijn dat beide blokken verder zullen bouwen aan de OIE standaards voor dierenwelzijn.⁴⁴

De OIE is de world organisation for animal health. Het is een “intergovernmental organisation” die samen werkt met de World Trade Organisation. De OIE noemt zichzelf de “leading international organisation for animal welfare”, maar blijkens hun eigen informatie gaan ze vooral over diergezondheid. In Bijlage X zijn de voorwaarden opgenomen van de OIE. voor dierenwelzijn. Deze voorwaarden liggen ver onder het niveau van de EU. Er zijn regels voor het transport, de slacht, euthanasie, proefdieren, rund, vleeskuikens en vissen. Dus merkwaardig genoeg niet voor de huisvesting van varkens. Een paar voorbeelden waarbij wetgeving afwijkt. Voor transport bestaat geen maximum duur. De normen voor rund en vleeskuiken systemen zijn erg algemeen. Er zitten details tussen die beter zijn dan in de VS (zoals dat vleeskuikens niet aan het nek opgetild mogen worden). Maar over het algemeen is de bescherming van de dieren via de OIE een stuk minder dan in de EU.

Positieve gevolgen voor de NL en EU landbouw?

Zoals hiervoor al genoemd stelt een rapport van de Europese Commissie⁴⁵ dat het vooral de sectoren metaal (plus 12%), verwerkt voedsel (+9%), chemie (+9%) en voertuigen (+40%) zijn die baat hebben bij TTIP. Wat betreft de landbouw wordt er vrijwel geen groei voorspeld en voor sommige sectoren is een daling zelfs mogelijk. *Overall output in agriculture, forestry and fisheries taken together is expected to increase by 0.06%, though there may be limited negative impact in certain subsectors. Further specific studies would be welcomed on this question.* Aldus het rapport van de EU Commissie. Volgens dit rapport is het aandeel agro maar 6% van het totaal. Resteert een groei door agro-food van 0,0036% van het totaal door TTIP.

In het LEI rapport (blz 16) staat dat van de export in de productgroep agro en food, is dranken, cacao, levende bomen en planten (bollen en bloemen), levende dieren (vooral paarden niet voor consumptie) en verse groente.

⁴² Agriculture, Food and the TTIP: Possibilities and Pitfalls, Tim Josling and Stefan Tangermann, No. 99 / December 2014, TTIP Series No. 3 and Paper No.1, in the CEPS-CTR project “TTIP in the Balance”

⁴³ Zie tabel 5 van dit rapport, het laatste (!) onderdeel

⁴⁴ <http://www.oie.int/animal-welfare/animal-welfare-key-themes/>

⁴⁵ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/september/tradoc_151787.pdf

Volgens het LEI rapport⁴⁶ is vervolgens het aandeel dierlijke producten zeer laag.

In contrast with the Netherlands' exports to other countries, dairy and meat play currently little or no role in the trade with the US.

Resumerend: de groei door agro-food is door TTIP is minimaal. Van die groei is bovendien maar een zeer gering aandeel dierlijke producten. Evenals het LEI rapport negeert het rapport van de Commissie dierenwelzijn volledig.

De gevolgen van TTIP voor dierenwelzijn

Vergelijking dierenwelzijn EU, US en Canada

Vergelijking wetgeving EU en VS

In de bijlage is een overzicht te vinden van de federale wetgeving op het gebied van dierenwelzijn met betrekking tot productiedieren (varkens, legkippen, vleeskippen, kalveren, de slacht, het transport). De verschillen tussen beide is evident. Hieronder volgen een inleiding en enkele voorbeelden om de grote verschillen te verduidelijken.

EU

In 1976 heeft de Europese Unie (EU) voor het eerst richtlijnen opgesteld over het houden van landbouwhuisdieren. Hier werd de grondsteen gelegd voor de dierenwelzijnsvoorschriften, die in 1998 in het European Council zijn geformuleerd. De "Five Freedoms" werden hier voor het eerst gebruikt als meetlat voor dierenwelzijn. Deze "Five Freedoms" luiden als volgt:

- Freedom from hunger and thirst
- Freedom from discomfort
- Freedom from pain, injury and disease
- Freedom to express normal behaviour
- Freedom from fear and distress⁴⁷

In 2009 werden binnen de "Lisbon Treaty" dieren voor het eerst als wezens met gevoel beschreven.

"In formulating and implementing the Union's agriculture, fisheries, transport, internal market, research and technological development and space policies, the Union and the Member States shall, **since animals are sentient beings**, pay full regard to the welfare requirements of animals, while respecting the legislative or administrative provisions and customs of the Member States relating in particular to religious rites, cultural traditions and regional heritage."⁴⁸

Dit betekent, dat dieren binnen de EU als levende wezens met rechten worden gezien, die beschermd horen te zijn. Dit is een grote stap; dieren waren hiervoor niet meer waard dan een tafel of ander bezit.

⁴⁶ Blz 16

⁴⁷ http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/index_en.htm

⁴⁸ http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/index_en.htm

Regelingen over dierenwelzijn gaan centraal uit van Brussel, maar kunnen ook door elk afzonderlijk land worden aangescherpt. Decentrale regelingen van een lidstaat mogen niet in conflict treden met de overkoepelende regelingen van de EU. Hier wordt dus een duidelijke lijn getrokken tussen wat wel en niet mogelijk is binnen de EU.

VS

In de VS bestaat de Animal Welfare Act (AWA). Deze wet draait om de behandeling, import en export van dieren. Er zijn duidelijke regelingen over de omgang met dieren en constatering over dierenmishandelingen en de gevolgen hiervan. Verder wordt duidelijk gemaakt op welke manier er met proefdieren moet worden omgegaan, hoeveel ruimte zij nodig hebben en hoe de opbouw van een gepland onderzoek moet worden doorgevoerd. Dit wordt in het hoofdstuk “Proefdieren” verder uitgelegd. Hoewel het document vrij gedetailleerd is, worden toch veel diersoorten niet meegenomen in de Animal Welfare Act. Deze uitzonderingen zijn **vogels, ratten en muizen** die voor het gebruik in de wetenschap gefokt zijn, **paarden**, die niet voor onderzoeksdoeleinden gebruikt worden en vooral ook **landbouwhuisdieren**⁴⁹.

Wat betekent dit in de praktijk? Er is geen wettelijke bescherming voor landbouwhuisdieren, proefdieren en paarden. In sommige staten zijn er wel aanvullende regelingen. In Oregon, Californië, Arizona, Colorado, Michigan, Florida en Maine moeten dieren bijvoorbeeld vrij kunnen omdraaien en liggen. Californië is de enige staat, waarin legbatterijen verboden zijn. Binnen 36 staten zijn er helemaal geen aanvullende regelingen over landbouwhuisdieren. Het is dus duidelijk te zien dat de aanvullende wetgevingen veel lager is dan de wettelijk voorgeschreven richtlijnen binnen de EU. Verder kan een boer of onderzoeker niet voor de wet aangeklaagd worden voor dierenmishandelingen. Dit omdat dieren niet direct door de wet beschermd worden en ze in de VS als bezittingen worden beschouwd⁵⁰.

Canada

In Canada zijn er geen centrale regelingen voor de bescherming van dieren⁵¹; deze worden door de provincies bepaald. De wetgeving in de provincies is in verschillende mate gedetailleerd en op landbouwhuisdieren toepasbaar. Dit heeft vooral te maken met de mate waarop er binnen de provincie landbouw wordt doorgevoerd. In elke regeling staat dat een dier geen leed toegebracht mag worden. Met uitzondering van algemeen herkende praktijken. Met de algemeen herkende praktijken wordt verwezen naar de “Code of Practice”. Dit is een centraal geschreven richtlijn voor de landbouw.

Voor bijna elk diersoort bestaat een “Code of Practice” waarin de algemeen gebruikelijke standaarden binnen de landbouw worden vastgelegd. Verder is er ook een “Code of Practice” voor het transport van dieren. Boeren die zich hier niet aan houden, kunnen echter niet wettelijk vervolgd worden. Over het algemeen staat de “Code of Practice” niet op één lijn met de EU wetgeving wat betreft dierenwelzijn.

⁴⁹ https://www.aphis.usda.gov/animal_welfare/downloads/Animal%20Care%20Blue%20Book%20-%202013%20-%20FINAL.pdf AWA Section § 2132 (g)

⁵⁰ <http://furcommission.com/animal-welfare-v-animal-rights/>

⁵¹ <http://www.nfacc.ca/codes-of-practice>

Voorbeeld Zeugenstal

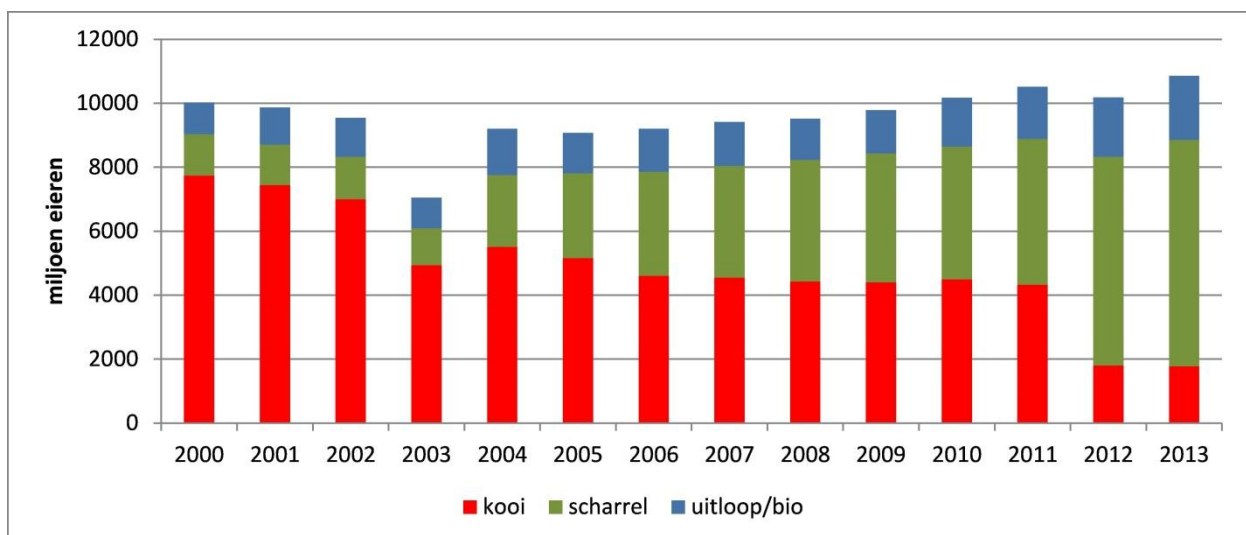
Binnen de EU is het standard houden van zeugen in zogenaamde inseminatieboxen sinds 2006 verboden. Het wordt geëist dat zeugen vanaf vier weken na de bevruchting tot een week voor bevalling in groepen worden gehouden. Voor elke zeug moet er tenminste 2,25m² ruimte beschikbaar zijn. Verder wordt vastgesteld dat zeugen te allen tijde voldoende en voedzame voeding tot hun beschikking hebben. Hier moet ook rekening worden gehouden met het aantal voedingsplekken, zodat een zeug die lager in de hiërarchie staat, voldoende binnen kan krijgen⁵².

Omdat binnen de VS landbouwhuisdieren niet beschermd zijn door federale wetgeving, is het houden van zeugen in inseminatieboxen niet verboden. Toch zijn er negen staten, die in hun wet het voortdurende houden van zeugen in inseminatieboxen niet toestaan. In Canada is het nog gebruikelijk om zeugen hun hele leven, behalve tijdens de geboorte en het spenen, in een inseminatie box te houden. Binnen een vernieuwde versie van de "Code of Practice"⁵³ voor varkens is nu besloten dat het houden van zeugen in krappe inseminatieboxen met ingang van 01-07-2024 niet meer is toegestaan. Het wordt verder aangeraden om zeugen in groepen te houden. De komende acht jaar zullen de meeste zeugen dus nog steeds in individuele inseminatieboxen worden gehouden.

Voorbeeld legbatterijen

Sinds 2012 zijn legbatterijen binnen de EU niet meer toegestaan. Dieren hadden hier een ruimte van 0,055m² tot hun beschikking⁵⁴. Toegestane alternatieven zijn de verrijkte kooi en zogenaamde alternatieve systemen. In de verrijkte kooi moet er tenminste 0,075m² per kip gegeven worden, terwijl in alternatieve systemen niet meer dan 9 kippen per m² gehouden mogen worden (dus 0,111m²). Verder moeten de kippen toegang hebben tot een nestplaats, een zitstok, moeten ze de hele tijd kunnen vreten en moet er materiaal om te pikken beschikbaar zijn.

De goede gevolgen van regulatie kunnen direct gezien worden:

⁵² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0120&from=EN>

⁵³ <http://www.nfacc.ca/codes-of-practice/pigs>

⁵⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:31999L0074&from=EN>

Figuur 4: Ontwikkeling houderijsystemen leghennen⁵⁵

In de USA worden 95% van de legkippen in legbatterijen gehouden⁵⁶. 10 dieren tegelijkertijd zitten in een kooi en hebben een ruimte van 0,0432m² tot hun beschikking⁵⁷. Ook in Canada zijn legbatterijen toegestaan⁵⁸. Dieren worden hun hele leven in een niet verrijkte kooi gehouden. De grootste vogels met een gewicht van 1,9kg hebben hier maar een ruimte van 0,0483m². Ter vergelijking, een A4tje heeft een oppervlakte van 0,0625m².

Voorbeeld slacht

Wetgeving op het gebied van slacht

De EU wetgeving schrijft voor, dat medewerkers van slachterijen opgeleid zijn op het gebied van dierenwelzijn en dat ze volledig verdoofde dieren moeten kunnen herkennen. Binnen elke slachterij dient bovendien een medewerker te benoemen als dierenwelzijnsspecialist. Hoewel het gebruik van waterbaden vanwege zijn slechte indicaties over dierenwelzijn gekritiseerd wordt in de verordeningen van de Europese Raad, is deze methode (nog) niet verboden. Dit omdat er voor kleine en middelgrote slachthuizen nog geen praktisch alternatief bestaat.

De US kent de "Humane Slaughter Act". Deze beschrijft de mogelijkheden om dieren voor het slachten te verdoven. Als inhumain worden manuele praktijken zoals de hamer, de voorhamer en de bijl beschreven. 21 staten hebben nog verdere regelingen vastgelegd. Wel worden er uitzonderingen voor religieuze praktijken gemaakt. Gevogelte is uitdrukkelijk uitgesloten van de Humane Slaughter Act.

Binnen Canada is de behandeling van landbouwhuisdieren tijdens de slacht geregeld in de "Health of Animals Regulations, Chapter 12: Food Animal Humane Handling and Slaughter – Animal Welfare Requirements". Dit zijn de voorschriften voor federale slachthuizen, waarin 90% van de dieren aan hun einde komen. Hier is voorgeschreven dat er geen lawaai mag zijn in het slachthuis, dat dieren geen pijn aangedaan mag worden en hoe herkend kan worden dat dieren verdoofd zijn. De regelingen omvatten zowel zoogdieren als gevogelte⁵⁹.

Bij humane verdoovingsmethodes gaat het bij alle drie over dezelfde methodes:

- Pensschiettoestel
- Geweerschot
- Elektriciteit
- Gas

⁵⁵ <http://www.wageningenur.nl/nl/artikel/Kort-overzicht-economisch-belang-Nederlandse-pluimveesector.htm>

⁵⁶ <http://www.ciwf.com/farm-animals/chickens/egg-laying-hens/>

⁵⁷ http://www.humanesociety.org/issues/confinement_farm/facts/cage-free_vs_battery-cage.html

⁵⁸ <http://www.nfacc.ca/codes-of-practice/poultry-layers>

⁵⁹ <http://www.inspection.gc.ca/food/meat-and-poultry-products/manual-of-procedures/chapter-12/animal-welfare-requirements/eng/1392144659190/1392144660111?chap=0#s16c3>

Bandsnelheid

Iedereen met enige kennis van slachterijen zal beamen dat de snelheid waarmee geslacht wordt, essentieel is voor de zorgvuldigheid en het respect waarmee dieren behandeld worden. Hoe hoger de bandsnelheid, des te meer stress en dierenmishandeling. Maar ook geldt: hoe lager de bandsnelheid, hoe hoger de kosten. De bandsnelheid in Nederlandse slachterijen is veel te hoog. Zeker sinds de privatisering van keurmeesters is er sprake van een veel te hoge werkdruk en te weinig tijd om de dieren te controleren.⁶⁰

In de US is het volgens [Oxfam](#) nog extremer. Om de productielijn op snelheid te houden, mag het personeel maar zeer beperkt naar de wc. Ze worden aangemoedigd om niet te veel te eten en te drinken. Met name zwangere en menstruerende vrouwen lijden onder dit regime. Sommige werknemers dragen luiers zodat ze niet naar de wc hoeven. Oxfam Novib sprak met werknemers van de grootste Amerikaanse kipverwerkende bedrijven c.q. slachters Tyson Foods, Pilgrim's Pride, Perdue Farms en Sanderson Farms en publiceerde de uitkomsten in het rapport 'No Relief' vorig jaar oktober.⁶¹

2013 kwam tevoren, dat in de VS elk jaar 1 miljoen kippen levend gekookt worden, omdat de snelheid van de lijn dermate verhoogd is, dat niet elke kip verdoofd en uitgebloed wordt⁶². Toch is de regering met maatregelen bezig om de bandsnelheid nog verder te verhogen. Dit is bijvoorbeeld het HACCP-Based Inspection Models Project (HIMP). Het focust op een verbeterde voedselveiligheid. Processen moeten versneld worden en de controle op karkassen wordt verhoogd. Doel is om de ontwikkeling van salmonella en andere bacterie te verminderen, maar het is zeer twijfelachtig of die hogere snelheid iets toevoegt aan betere hygiëne. Wat zeker is, is dat er geen rekening wordt gehouden wat deze maatregel betekent voor de dieren, namelijk nog minder aandacht voor dierenwelzijn voor en tijdens de slacht.⁶³ Verder gaan de extra controles op hygiëne in HIMP-bedrijven ten koste van de toch al minimale controles bij de levende dieren. Dit alles leidt ook tot nog meer stress voor medewerkers, die daardoor bruter met de dieren omgaan, vooral als die even niet meewerken.⁶⁴ Dieren zijn bij slachterijen in de US (en Canada) productiemiddelen en zeker geen *sentient beings* of wezens met gevoel.

Voorbeeld Transport

In de VS bestaat de "28 hour transportation law". Dat geldt alleen voor dieren die in de Animal Welfare act staan, dus niet voor kippen en paarden. Koeien, varkens en schapen mogen niet langer dan 28 uur zonder water, voer en rust getransporteerd worden. Maar het dit kan zonder al te veel problemen verlengd worden tot 36 uur als het transport 's- avonds eindigt. Maar ook de 36 uur wordt nog een keer voor onbepaalde duur verlengd bij een niet geplande vertraging. Hierna moet de chauffeur vijf uur

⁶⁰ Link naar Dier&Recht en Varkens in Nood over onze campagne in 2006/2007

⁶¹ <http://www.foodlog.nl/artikel/personeel-kippenslachters-vs-moet-luier-dragen/>

⁶² https://www.washingtonpost.com/politics/usda-plan-to-speed-up-poultry-processing-lines-could-increase-risk-of-bird-abuse/2013/10/29/aeef1e-3b2e-11e3-b6a9-da62c264f40e_story.html?wprss=rss_politics

⁶³ Bekijk deze video voor een kijk in een Amerikaanse slachterij <http://cok.net/inv/hormel/>

⁶⁴ <http://www.foodsafetynews.com/2016/01/sixty-democrats-ask-vilsack-to-delay-new-hog-slaughter-rule/#.VzRZ0YtJmUI>

stoppen, de dieren van de vrachtwagen halen, waarna ze tenminste 5 uur moeten kunnen rusten⁶⁵. Onderweg zijn water en voedsel niet verplicht.

Ter vergelijking: voor veetransport in de EU geldt een maximale duur van 24 uur. Varkens hebben permanent toegang tot water, runderen in ieder geval om de 12 uur en kippen permanent als het transport langer dan 12 uur duurt.⁶⁶

In Canada is het transport ook via een "Code of practice"⁶⁷ geregeld. Deze bevat geen concrete normen zodat overtredingen vrijwel niet plaats kunnen vinden. Als de Code of Practice toch overtreden wordt, dan wordt deze niet strafrechtelijk vervolgd omdat het geen wettelijke norm is. Binnen de Code of Practice mogen varkens maximaal 36 uur vervoerd worden, alle andere dieren 52 uur. Ook is het in Canada gebruikelijk om de dieren 'voor te bereiden' op het transport door hen 5 uur voor geen water en voer meer te geven.

	EU	USA	Canada (Code of Practice)
Varkens	Max. 24u Altijd toegang tot water	Max. 28u Geen toegang tot water en voeding Mag tot 36u verlengd worden	Max. 36u Geen toegang tot water en voeding + een fase van 5u zonder voeding en water voorafgaand aan het transport
Kleine Herkauwers	Max. 24u Moeten elk 12u water gegeven worden	Max. 28u zonder water en voeding + 8h als het transport 's avonds eindigt	Max. 48u-52u Geen toegang tot water en voeding + een fase van 5u zonder voeding en water voor het transport
Koeien	Max. 24u Moeten elk 12u water gegeven worden	Max. 28u Geen toegang tot water en voeding Mag op 36u verlengd worden	Max. 48u-52u Geen toegang tot water en voeding + een fase van 5u zonder voeding en water voorafgaand aan het transport
Pluimvee	Water moet beschikbaar zijn bij een transportduur langer dan 12u	Geen regelingen	Max. 36u Zonder water en voeding Plus een 5u fase zonder voeding en water voorafgaand aan het transport

Figuur 5: Regelgevingen per land

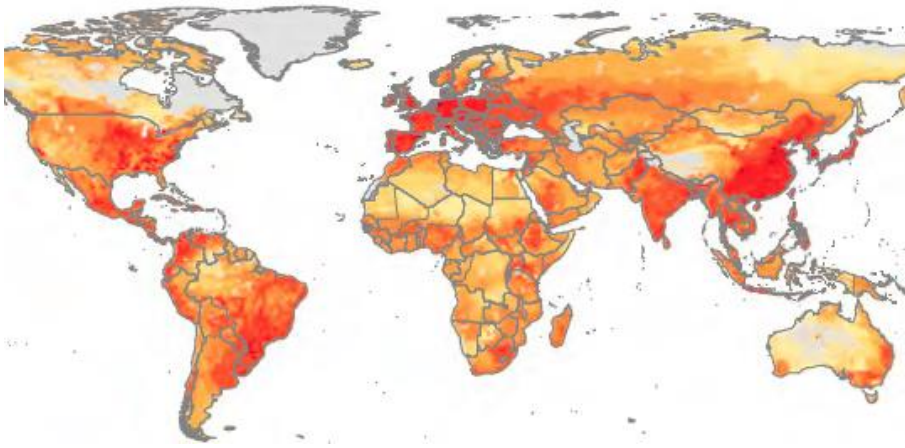
⁶⁵ <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title49/pdf/USCODE-2011-title49-subtitleX-chap805-sec80502.pdf> § 80502 a) & b) zie bijlage

⁶⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:32005R0001> Chapter 3 2.7

⁶⁷ <http://www.nfacc.ca/codes-of-practice/transport>

Voorbeelden antibiotica, medicijnen, chloorkip

Wereldwijd wordt er te veel antibiotica gebruikt in de agrarische sector. Ook al zijn de voorschriften in de EU strenger geworden, het antibioticagebruik is nog heel hoog. Wat de gevolgen hiervan zijn, laat ons een in mei 2016 ontdekte bacterie zien die ook tegen de laatste, meest effectieve antibiotica resistent is. Gelukkig was deze bacterie nog niet resistent tegen alle antibiotica (pan-resistent), maar sinds mei bestaan er dus resistenties tegen elk bekend antibiotica. Vooral in de varkensvleesindustrie is het antibioticagebruik heel hoog, goed te zien aan onderstaande grafiek.

Figuur 6: Geel zijn lage doseringen antibiotica per dier, oranje en licht rood moderaat en donkerrood is heel hoog

Deze antibiotica komen terecht in het mest van de dieren, samen met antibioticaresistente bacterie. In de VS worden deze opgeslagen in grote “mest-meren”, die vaak niet eens worden afgesloten. Bij het uitrijden van mest op agrarisch land worden machines gebruikt, die de mest heel ver en hoog uitsproeien. Als het tegelijkertijd waait, komen deze “mest-buien” neer op nabijgelegen dorpen. Mensen kunnen zich hier niet tegen beschermen⁶⁸.

⁶⁸ <http://motherboard.vice.com/read/drone-farm-pig-feces-lakes>

Figuur 7: Mest-meer naast reusachtige varkensstallen⁶⁹

Chloorkip

Chloor wordt in sommige landen gebruikt om schadelijke bacteriën op karkassen en vlees van kippen te doden. Het gaat vooral om de Salmonella- en Campylobacterbacterie. Volgens de voorstanders van het wassen met chloor wordt een groot deel van de bacteriën gedood. De European Food Safety Authority (EFSA) acht deze methode veilig mens en milieu. De politiek heeft het wassen met chloor in de EU echter verboden. De reden voor dit verbod was de angst dat er minder hygiënisch gewerkt zou worden in de rest van de voedselketen, omdat het vlees achteraf toch nog wordt bewerkt. Over de ESBL en MRSA bacterie, die op vrijwel al het kippenvlees voorkomt, wordt overigens niet gesproken.

Het geschil over de chloorkip laat duidelijk het verschil zien tussen de US en de EU. De US heeft als standpunt dat veel is toegestaan, zolang het niet in het eindproduct te zien is. De EU let op het hele proces, en is veel voorzichtiger. Ook als de hoeveelheid schadelijke stoffen gering is, tracht men dit te voorkomen⁷⁰.

Ractopamine

Ractopamine is een Beta-agonist, die zijn oorsprong heeft in de astmamedicatie. Vleesproducenten gingen het gebruiken toen wetenschappers ontdekten dat muizen, die met Ractopamine werden behandeld, gespierder waren. In een markt die steeds magerder vlees wil, is dit natuurlijk een groot voordeel. In de laatste dagen voor de slacht krijgen de dieren Ractopamine toegediend om de opbouw van spiermassa en de afbouw van vet te ondersteunen. In het vlees van deze dieren is dan nog bijna 20% van het Ractopamine terug te vinden. Er zijn geen wachttijden voor vastgelegd⁷¹. Dus er moet niet gewacht worden voordat je het dier mag slachten, nadat het met Ractopamine is behandeld.

Het is wetenschappelijk vastgesteld dat Ractopamine de werking van het hart zo negatief beïnvloedt, dat er significant meer dieren bij aankomst op de slachterij vallen of niet goed meer kunnen lopen⁷². Over de gevolgen bij mensen is weinig onderzoek bekend. De FDA heeft onderzoek gedaan met slechts zes mensen, waarvan één moest stoppen vanwege hartkloppingen.⁷³ Volgens het 'precautionary principle' kan het gebruik of de import van Ractopamine en met Ractopamine behandeld vlees in de EU niet worden toegelaten. De NPPC acht dit onredelijk en betwist ook dat landen als Taiwan en Rusland de import van met Ractopamine besmet vlees verbieden.⁷⁴

Voorbeeld proefdieren

Door de invloed van de farmaceutische- en de wapenindustrie hebben proefdieren in de VS veel minder of vaak helemaal geen bescherming. Anders gezegd: onderzoekers kunnen doen met de dieren wat ze

⁶⁹ <http://other98.com/drone-footage-factory-farm-pig-feces-lagoon/>

⁷⁰ (deels) ontleend aan <http://www.nu.nl/selectie/4024460/chloorkip-precies.html>

⁷¹ <http://articles.mercola.com/sites/articles/archive/2013/12/24/ractopamine-beta-agonist-drug.aspx>

⁷² http://www.huffingtonpost.com/wayne-pacelle/ractopamine-its-whats-for_b_6700800.html

⁷³ <http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/1041>

⁷⁴ <http://www.livescience.com/47032-time-for-us-to-ban-ractopamine.html>

willen. Dat geldt ook voor cosmetica. Onderzoek op proefdieren voor cosmetica is in de EU sinds 2004⁷⁵ verboden, maar in de US en Canada niet. TTIP betekent niet alleen dat dit soort cosmetica zal worden toegelaten tot de EU, maar ook dat dit niet gemeld hoeft te worden op het product.⁷⁶

In de 12^e ronde van de onderhandelingen werd besloten: On **alternatives to animal testing (ATMs)**, the cosmetics text in the Trans-Pacific Partnership (TPP) indicates that the use of ATMs is recommended when those are available. ATMs are though not sufficient to demonstrate safety of sunscreens ingredients in the US (carcinogenic studies are recommended). Samengevat: de VS acht alternatieve testmethoden, ook al zijn deze in de EU gangbaar, niet geschikt voor de zonnebrandcrème in de VS. Een duidelijk bewijs derhalve dat de harmonisatie tussen de EU en de VS uitsluitend en alleen gaat over financiën.

Binnen de “Animal Welfare Act” zijn regels vastgelegd over geschikte huisvestingen en passend gedrag tegenover dieren. De voorzitter van het onderzoeksinstituut moet een ethische commissie in actie roepen, die beslist over het doorvoeren van een ethische proef en over de vraag of alternatieven gebruikt kunnen worden. Deze ethische commissie bestaat uit mensen die hun kwalificatie door wetenschappelijke ervaring en expertise bewijzen. Er moet tenminste een dierenarts gespecialiseerd in proefdieren en een onafhankelijk persoon in de commissie zitten. Verder staan de regelingen van de ethische commissie boven andere regelingen, behalve als deze in de wet of de “Animal Welfare Act” zijn vastgesteld.

Voor het handhaven van dieren tijdens de proef is vastgesteld dat dieren niet meer pijn dan nodig mogen hebben en, indien nodig, pijnstillers toegediend krijgen. Hiervoor geldt echter altijd een uitzondering als het voor de proef nodig is⁷⁷. Verder is vastgesteld dat de dieren van gecertificeerde fokkerijen afkomstig moeten zijn om te voorkomen dat huisdieren voor het gebruik in proeven worden gestolen.

Zoals al eerder vastgesteld zijn vogels, ratten en muizen die voor het gebruik bij proeven gefokt zijn al meteen uitgesloten van de AWA. Dit betekent dus dat deze dieren niet beschermd zijn door de wet. Er moet wel data over het aantal dieren beschikbaar gemaakt worden, zodat het Department of Agriculture er een rapport over kan publiceren. Tot nu toe is er nog geen rapport gepubliceerd. Daardoor is het niet duidelijk hoeveel vogels, ratten en muizen er voor proeven worden gebruikt. De schattingen variëren tussen 25 miljoen⁷⁸ en 100 miljoen⁷⁹.

⁷⁵ http://ec.europa.eu/growth/sectors/cosmetics/animal-testing/index_en.htm

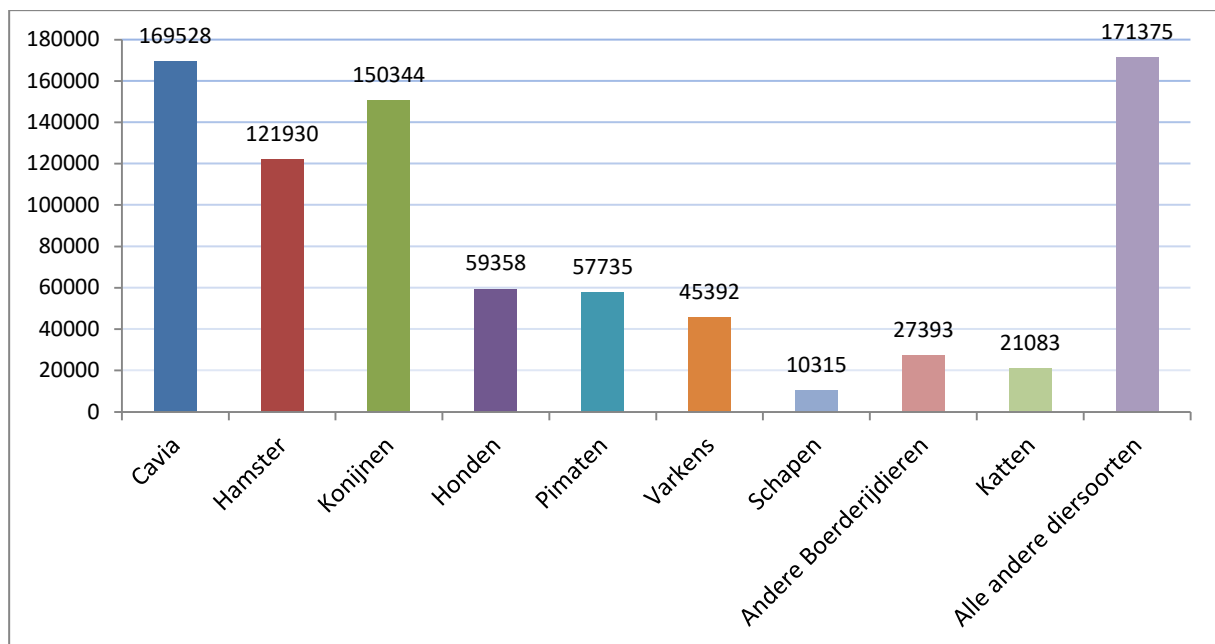
⁷⁶ The Twelfth Round of Negotiations for the Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP), Public Report – March 2016, p. 10.

⁷⁷ https://www.aphis.usda.gov/animal_welfare/downloads/Animal%20Care%20Blue%20Book%20-%202013%20-%20FINAL.pdf § 2.31

⁷⁸ <https://speakingofresearch.com/facts/statistics/>

⁷⁹ <http://aavs.org/animals-science/animals-used/mice-rats/>

Naast dierenwelzijn vormen ook consumentenrechten onderdeel van het debat. In de EU zijn 1,328 ingrediënten verboden in cosmetica, in de VS, 11.⁸⁰

Figuur 8: Overzicht aantal proefdieren 2014

In Canada is de “Canadian Council on Animal Care” (CCAC) verantwoordelijk voor het doorvoeren en controleren van dierenwelzijn in onderzoeksinstituten⁸¹. De regelgeving van het CCAC bestaat niet uit officiële wetgeving. Overtreding zal daardoor geen gerechtelijke gevolgen hebben. Het CCAC bestaat uit dierenartsen, de industrie van onderzoek, het onderwijs en wetenschappers. Verder is de “Canadian Federation of Humane Societies” als enige dierenwelzijnsorganisatie lid van het CCAC. Alleen in de provincies Alberta, Ontario, Quebec en Saskatchewan zijn er wetgevingen over proefdieren. Alberta en Saskatchewan beroepen zich op de regelgeving van de CCAC. In Ontario is er nu een mandaat waardoor dieren uit dierenasiels moeten gebruikt worden voor onderzoek. Verder zijn de bestemmingen in Ontario en Quebec zwakker dan in de CCAC. Er hoeft geen ethische commissie het onderzoek te evalueren. Toch worden vele onderzoeksinstituten ook in Ontario en Quebec door de CCAC gecontroleerd omdat het anders moeilijk is om een financiering voor het onderzoek te krijgen.

De regelgeving van de CCAC is op een vergelijkbare manier georganiseerd als in de VS. Ook hier moet binnen het onderzoeksinstituut een ethische commissie worden opgesteld met vergelijkbare eisen aan de leden. Verder houdt het CCAC zich aan de drie R's, die door de zoöloog W.M.S. Russell werden opgesteld. Deze zijn Replacement, dus het zoeken naar alternatieven, Reduction, dus de vermindering van dieren die in onderzoeken worden gebruikt en Refinement, dus de redelijke omgang met de dieren.

⁸⁰ <http://corporateeurope.org/international-trade/2016/05/ttip-leaks-highlight-dangers-regulatory-cooperation>

⁸¹ http://cfhs.ca/research/animals_in_research_in_canada/

Klonen en genetische manipulatie dieren

Door de Verdragen zal het onmogelijk worden om (het vlees van) gekloonde dieren en genetisch gemodificeerde dieren tegen te houden. Dit soort vlees wordt bovendien in de VS, als exporteur, niet of nauwelijks gecontroleerd. In reactie hierop heeft de EU al aangegeven de eigen regels te willen versoepelen.

De maatschappelijke discussie over dierenwelzijn en TTIP/CETA

Toezeggingen Nederlandse regering

In een brief aan de Tweede Kamer stelt de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking Ploumen⁸²: Wat betreft handels- en investeringsverdragen zet het kabinet in op het opnemen van duidelijke waarborgen voor het recht van overheden te reguleren op alle publieke beleidsterreinen, waaronder het milieu en het klimaat, zoals onder andere aangegeven in de beantwoording van Kamervragen van het lid Thieme met het kenmerk 2015Z17324.

Mede op aandringen van Nederland heeft de EU een nieuwe standaard ontwikkeld voor investeringsbescherming in TTIP, het Investment Court System. Deze standaard moet onderdeel vormen van alle handels- en investeringsverdragen die de EU gaat sluiten met derde landen. Het Investment Court System is inmiddels ook opgenomen in de handelsakkoorden tussen de EU en Canada (CETA) en de EU en Vietnam.

De EU-standaard houdt in dat een expliciete bepaling wordt opgenomen die het recht van staten tot het maken van wetgeving in het publieke belang ('right to regulate') verankert.¹ Dat betekent dat investeringsbeschermingsbepalingen ruimte blijven bieden aan staten om nationale wetgeving te maken om alle publieke belangen, niet alleen het milieu en het klimaat, te beschermen. Daarnaast bevat de tekst waarborgen dat maatregelen die in het publieke belang genomen zijn geen indirecte onteigening vormen. Ook kunnen verdragspartijen specifieke beperkingen opnemen op de verplichting van non-discriminatoire behandeling, zoals voor publiek onderwijs, watervoorziening en gezondheidszorg.⁸³ De doelstelling van de motie is dus in lijn met het kabinetsbeleid.

Het uitsluiten van rechtstoegang voor specifieke sectoren biedt geen toegevoegde waarde. Een te breed geformuleerde carve-out zou juist kunnen leiden tot rechtsonzekerheid. Veel verschillende producten en diensten hebben immers invloed op klimaatverandering in positieve en in negatieve zin: van kolencentrales tot fietsen, en van zonnepanelen tot veel uiteenlopende vormen van vervoer. Een algemene carve-out zou er toe kunnen leiden dat zowel investeerders in de autosector, als

⁸² MINBUZA-2016.319900 brief van 6 juni 2016 in reactie op Motie Dik-Faber/Klaver

⁸³ Noot horende bij de brief van 6 juni:

Zie artikel 2 van het EU-voorstel voor TTIP voor Investment Protection and Resolution of Investment Disputes: 'The provisions of this section shall not affect the right of the Parties to regulate within their territories through measures necessary to achieve legitimate policy objectives, such as the protection of public health, safety, environment or public morals, social or consumer protection or promotion and protection of cultural diversity.'

investeerders in de fietsensector, geen toegang hebben tot Investment Court System. Concluderend, de doelstelling van de motie is al opgevangen door het huidige beleid, waarin de beleidsruimte van staten om wetgeving te maken ter bescherming van alle publieke belangen gewaarborgd is. Een aparte carve-out is in die zin overbodig.

In NRC van 10 juni 2016 stelt professor Gus Harten⁸⁴: De taal van CETA is veel sterker dan die van het klimaataccoord. Dus ik zou zeker pleiten voor een carve-out.

NB is de brief van de minister ontbreekt als vanzelfsprekend dierenwelzijn. De tekst van artikel 2 is zodanig dat het veel vragen oproept.

Dierenwelzijn ook voor Nederland onbelangrijk?

In documenten opgevraagd via een WOB verzoek blijkt dat ambtenaren er minister Ploumen al in 2013 op wezen dat het 'een uitdaging' wordt om een 'level playing field' te behouden als de Amerikanen toegang krijgen tot de Europese markt waar 'nu hogere standaarden' van dierenwelzijn gelden: 'In de VS is weinig dierenwelzijnsregelgeving op federaal niveau. Daarnaast is de VS een ontwikkeld land dat zich o.a. op dit punt niet door de EU de les laat lezen of de EU wetgeving op dit onderwerp over zal nemen⁸⁵.

Toch doet het Kabinet allerlei toezeggingen:

Het kabinet en de Europese Unie hebben meerdere malen aangegeven dat zij onze normen ter bescherming van mens, dier, plant en milieu niet zullen verlagen door TTIP en de beleidsvrijheid willen behouden om zelf wetgeving daarvoor vast te stellen.⁸⁶

Zelfs de VVD en het CDA verzoeken de regering in een motie:

ervoor te waken dat er door TTIP geen verlaging mag zijn van EU-normen en -standaarden, in het bijzonder op het gebied van voedsel, dierenwelzijn, milieu, gezondheid en gezondheidszorg, veiligheid en consumentenbescherming en waar mogelijk te pleiten om deze sectoren als gevoelige sectoren te beschouwen⁸⁷

Minister Ploumen: *Belangrijk uitgangspunt voor beide partijen is immers vanaf dag één geweest dat de onderhandelingen geen afbreuk mogen doen aan onze hoge standaarden voor mens, dier, plant en milieu.⁸⁸*

Het is evenwel volkomen onduidelijk hoe deze toezeggingen in de praktijk gestalte gaan krijgen. De regulatory alignment (level playing field) wordt omarmd, maar zonder toelichting wordt er ook gesteld dat dit geen invloed gaat hebben op dierenwelzijn. Ondertussen lekt er steeds meer informatie waaruit blijkt dat de Nederlandse regering dubbel spelt speelt.

⁸⁴ Gus van Harten, professor Internationale Investeringswetgeving York University Toronto, o.a. gespecialiseerd in internationale handelsarbitrage

⁸⁵ <https://www.ftm.nl/artikelen/dierenwelzijn-is-wisselgeld-in-handelsverdrag-met-amerikanen>

⁸⁶ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-21501-32-916.html>

⁸⁷ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-21501-02-1620.html>

⁸⁸ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-21501-02-1465.html>

En er zijn een aantal VVD en CDA prominenten die al toegeven dat vasthouden aan normen voor dierenwelzijn en milieu niet vol te houden is.

Europarlementariër Jan Huitema schreef in een blog op boerderij.nl eind januari 2015 dat de (extra) huisvestingseisen in de EU vee-industrie worden genegeerd, zoals bijvoorbeeld het verbod op legbatterijen. *“Wanneer de Europese Commissie niet weet te bewerkstelligen dat Europese standaarden worden gehandhaafd, ontstaat oneerlijke concurrentie voor Europese ondernemers die zich wél aan de strenge dierenwelzijnseisen houden.”*

Hoezeer er dubbel spel gespeeld wordt, bleek toen FtM er achter kwam dat Huitema op een Engels blog verklaarde: *“Als de Commissie niet weet te bewerkstelligen dat Europese standaarden worden gehandhaafd, moet er afscheid worden genomen van de strikte dierenwelzijnseisen voor Europese boeren, om een gelijk speelveld te kunnen behouden.”*⁸⁹ Kortom: dierenwelzijn is geen breekpunt, sterker, als de Amerikanen dat willen, moeten eenvoudigweg de eisen in de EU verlaagd worden.

Dierenwelzijn is wisselgeld

Hierboven zijn talrijke voorbeelden genoemd van de wettelijke verschillen tussen het dierenwelzijn in de EU en de VS/Canada en de gevolgen die het zal hebben voor dierenwelzijn. Die gevolgen kunnen voor miljarden dieren heel hoog zijn.

Een artikel in Follow the Money stelt dat bij de onderhandelingen over TTIP dierenwelzijn slechts “wisselgeld” is. Volgens Frans van Dongen, lobbyist voor COV in Brussel, heeft dat alles te maken met de andere internationale handelsverdragen waarover momenteel óók wordt onderhandeld: ‘We weten dat onze vleesindustrie er niet per se op vooruit gaat met TTIP, maar je moet dit verdrag zien binnen de grote lappendeken aan handelsverdragen. Als we hier weer een goed handelsverdrag met Japan voor terugkrijgen, kunnen we alsnog profiteren. We snappen dat vlees dan wisselgeld is binnen TTIP. Als er meer export van varkensvlees vanuit Amerika wordt toegestaan, bestaat de kans dat ons duurzamer varkensvlees deels wordt weggeconcurrereerd.’

Eurocommissaris Cecilia Malmström van Handel vertelde bij een bezoek aan de Tweede Kamer op twee februari 2016⁹⁰: ‘Het klopt dat we geen dierenwelzijnseisen stellen binnen TTIP, noch aan enig ander land waar we handel mee drijven.’⁹¹

Hans van Baalen, Europees fractieleider van de VVD, is vurig voorstander van het vrijhandelsverdrag. Naar zijn mening moet er zonder taboes worden onderhandeld: ‘De koopman moet op één, de dominee op twee.’⁹²

De eerder genoemde Van Dongen verklaarde aan FtM: “Het enige wat de EU kan, is zeggen dat als de Amerikanen niet aan onze dierenwelzijnseisen voldoen – en daar zullen ze niet aan voldoen – wij

⁸⁹ <http://www.gibbelspa.eu/ttip-and-agriculture-european-standards-for-american-products>

⁹⁰ <https://www.tweedekamer.nl/vergaderingen/commissievergaderingen/details?id=2016A00208>

⁹¹ <https://www.ftm.nl/artikelen/dierenwelzijn-is-wisselgeld-in-handelsverdrag-met-amerikanen>

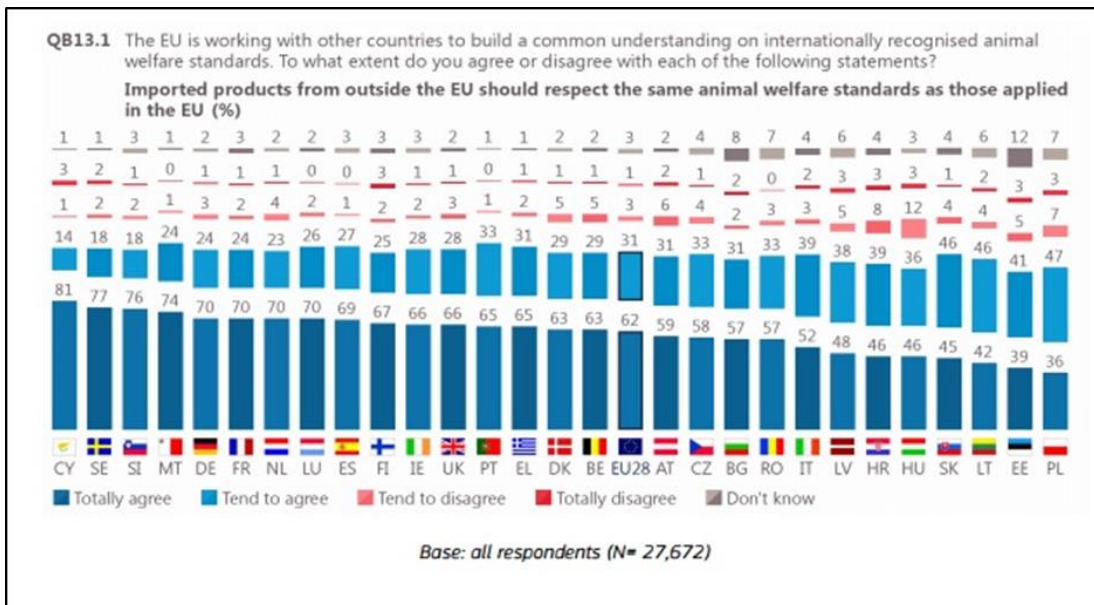
⁹² <http://hansvanbaalen.eu/index.php/in-de-wereld/europees-parlement/2462-bas-eickhout-en-hans-van-baalen-over-ttip-mister-chloorkip-versus-mister-vrijhandel-nederland>

minder tegemoet komen aan hun wens voor meer markttoegang. Dat is allemaal onderdeel van de onderhandelingen.’ En hij voegt er lachend aan toe: ‘Maar ik zal de VVD hier zeker scherp op houden!’⁹³

Een woordvoerder van het ministerie BZ verklaarde aan FtM: "Het is aan voedselproducenten zelf te bezien welke componenten zij vervolgens voor de voedselproducten hanteren"

De mening van burgers

Uit onderstaande grafiek blijkt dat een zeer hoog percentage EU burgers van mening is dat geïmporteerde producten dient te voldoen aan dezelfde dierenwelzijnseisen die gelden voor de EU.

Conclusie dierenwelzijn regulatory alignment

Verder uitwerken dat door de toekomstige open markt producten met weinig dierenwelzijn gaan winnen

Conflicterende wetgeving, nu en in de toekomst –regulatory chill

Toekomstige wetgeving ten behoeve van verbetering dierenwelzijn

In de Tweede Kamer is gesteld dat CETA/TTIP niet tot een verlaging mogen leiden van de EU normen. Wat betekent dit (mogelijk) in termen van de regulatory chill, d.w.z. het is nu al zeer lastig om op EU niveau voortgang te boeken, nog lastiger op nationaal niveau (Min EZ wil in Europa niet vooruit lopen, wordt dit dan ook de US/Canada) en met een sturend bedrijfsleven vanuit de US wordt de angst tot veranderen zeer groot.

⁹³ <https://www.ftm.nl/artikelen/dierenwelzijn-is-wisselgeld-in-handelsverdrag-met-amerikanen>

Accijns op vlees

In steeds meer landen en zelfs door de VN wordt gesproken over een accijns op vlees. Dit om de consumptie tegen te gaan ten behoeve van volksgezondheid, natuur en milieu, het klimaat en dierenwelzijn. Of een accijns op vlees na inwerkingtreding van TTIP en CETA nog mogelijk is, is gelet op aantasting van de winsten en investeringen van de vleesindustrie een groot vraagteken.

Conflict met intrinsieke waarde Wet dieren

Nederland heeft in artikel 1.3 Wet dieren een uitleg over de intrinsieke waarde van dieren. Artikel 1.3 geeft een opdracht aan de Nederlandse overheid om bij het maken van regels of het nemen van besluiten op het gebied van de Wet dieren rekening te houden met artikel 1.3.

Wet dieren: artikel 1.3 Intrinsieke waarde

- 1) De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
- 2) Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigenwaarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.
- 3) Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:
 - a) dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b) fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c) pijn, verwonding en ziektes;
 - d) angst en chronische stress;
 - e) beperking van hun natuurlijk gedrag; voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

Het ligt zeer voor de hand, dat bij het maken van regels of het nemen van besluiten ingevolge artikel 1.3 Wet dieren, de belangen van investeerders, bedrijfsleven en hun winstgevendheid botsen. CETA en TTIP betekenen dan in feite dat onze overheid zich kan niet kan houden aan de verplichtingen van dit wetsartikel.

Ook kan gesteld worden dat het instemmen met de verdragen in strijd met de geest van artikel 1.3 is.

Labeling van voedsel, cosmetica – nader uitleggen

In de VS mag het label “cruelty free” of “not tested on animals” vrij gebruikt worden op cosmetica. Dit betekent dat een bedrijf een misleidend label op zijn product kan zetten, omdat deze begrippen in de US geen wettelijke bescherming hebben.⁹⁴ Europese wetgeving daarentegen schrijft voor dat het testen van cosmetica bij dieren verboden is. Verder zijn er duidelijke regelingen over wat er op een productlabel in de EU moet komen te staan, zoals herkomst en houdbaarheid.

⁹⁴ <http://www.fda.gov/Cosmetics/Labeling/Claims/ucm2005202.htm>

Ook over de zogenoemde GI (Geographical Indications) op Europese producten zijn de EU en de USA het niet eens. Amerikaanse producenten voelen zich in een slechte positie gedwongen, als zij bijvoorbeeld amembert niet meer amembert mogen noemen. Tussen de EU en Canada is het compromis gesloten, dat namen wel, maar verwijzingen naar plaatsten niet toegelaten zijn (zoals Camembert en Camembert de Normandie). In de VS is het gebruikelijk dat trademarks tussen verschillende bedrijven verkocht kunnen worden⁹⁵. Een betrouwbare label over herkomst en productie is dan niet mogelijk.

Plannen staatssecretaris Van Dam

Staatssecretaris Van Dam probeert binnen het Gemeenschappelijk Europees Landbouwbeleid de positie van de boer in de voedselketen te versterken.⁹⁶ Een breed gedragen coalitie van diezelfde boeren is echter mordicus tegen TTIP/CETA⁹⁷ Met landen als Duitsland, Denemarken en Zweden) probeert Van Dam hogere normen voor dierenwelzijn te creëren, eerst bij deze koplopers en later in de EU als geheel. Hoe deze initiatieven zich rijmen met een kabinet dat de grenzen nog verder wil open zetten, is volkomen onduidelijk.

AIHTS als voorbeeld hoe CETA/TTIP dierenwelzijn kunnen schaden

In 1995 heeft de EU het gebruik van de meeste wildklemmen verboden. De import van bont van dieren, dat met deze methodes werd gevangen, is bovendien stopgezet. De VS, Canada en Rusland protesteerden fel tegen het importverbod, natuurlijk vanwege economische redenen. Wat er uiteindelijk tussen deze landen overeengekomen werd, is een goed voorbeeld van wat er staat te gebeuren met CETA/TTIP. In de Agreement on International Humane Trapping Standards (AIHTS) werden de meest schadelijke wildklemmen verboden. Maar het vangen van wilde dieren voor hun bont ging ongestoord verder en de EU staakte het verzet en ging akkoord met de import van bont uit die landen. Een goed voorbeeld is het coyotebont dat in het trendy merk verwerkt is.

De extreme vorm van dierenleed die de klemmen veroorzaken zijn goed te zien in een video van de Amerikaanse redacteur Tom Knudson⁹⁸. Door de kracht van de klem breken de botten van het dier en zitten de dieren soms dagenlang vast. Extreme pijn en verwondingen zijn overigens binnen AIHTS toegestaan, want 20% van de dieren mogen door de vallen (zwaar) gewond raken.⁹⁹ Omdat hier geen controle op is, kan dit evengoed 80% of meer zijn. Er zijn ook geen normen wanneer de klemmen

⁹⁵ <http://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/eu-us-face-food-labelling-spat-in-ttip-talks/>

⁹⁶ Boerderij 7-6-2016 blz 16

⁹⁷ <http://www.boerderij.nl/Home/Blogs/2016/4/Houd-de-Boerderij-TTIP-vrij-2793805W/>

Ingrid Jansen – voorzitter Nederlandse Vakbond Varkenshouders - Eric Douma – voorzitter LTO Varkenshouderij - Hennie de Haan – voorzitter Nederlandse Vakbond Pluimveehouders Sieta van Keimpema – voorzitter Dutch Dairyman Board Irene van der Sar – bestuurslid Nederlandse Melkveehouders Vakbond Keimpe van der Heide – bestuurslid Nederlandse Akkerbouw Vakbond Piet van IJendoorn – voorzitter Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw en Voeding Jacomijn Pluimers – campagneleider Duurzaam Voedsel Milieudefensie Wim Baltussen – bestuurder FNV sector Agrarisch Groen Guus Geurts – bestuurslid Platform Aarde Boer Consument

⁹⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=vR0rVNm4wx4>

⁹⁹ http://cfhs.ca/wild/trapping_standards

gecontroleerd moeten worden en omdat veel “fur trappers” dit naast hun baan doen, gebeurt het regelmatig dat dieren 2 of 3 dagen of nog langer in de klem vast zitten.¹⁰⁰ In paniek trekken de dieren soms hele ledematen los om te ontsnappen. Andere dieren bijten hun tanden kapot bij de poging de val te openen. Sommige trekken zo lang aan de val, dat pezen en spieren van hun benen afschuren. Dit alles valt binnen de normen van de 20% die AIHTS toestaat.

Verder kan nog vermeld worden dat allerlei andere dieren dan de pelsdieren gewond raken en dat “fur trappers” vanwege een goede vachtkwaliteit de dieren in de klem laten stikken, verdrinken of ze dood drukken.

Uit dit voorbeeld blijkt duidelijk dat de EU maar al te gauw geneigd is om zelfs de meest wrede daden tegen dieren te negeren en in te stemmen met de vrije handel.

Figuur 9: Dieren gevangen in een wildklem. An de omwoelde aarde is te zien dat het dier er alles aan gedaan heeft om los te komen, Een wasbeer word verdrinken. Een vos word doodgedrukt door een “fur trapper”

In 1995 wilde de EU deze praktijken niet meer toelaten op Europese grond en de import niet meer ondersteunen. Een paar jaar later hadden de grote staten Rusland, Canada en de VS de AIHTS doorgedrukt en de EU bijna weer naar hun oude standaard van dierenwelzijn gebracht. Hetzelfde dreigt nu ook met de TTIP te gebeuren.

Juridische aspecten van een Kort Geding

¹⁰⁰ <https://www.revealnews.org/article/americas-trapping-boom-relies-on-cruel-and-grisly-tools/>

Tekst nog te gebruiken

Noot: Nu het kennelijk niet te bewijzen valt dat TTIP financiële voordelen biedt voor de bevolking, worden morele argumenten van stal gehaald. Dat is op zich lovenswaardig, alleen die morele argumenten vertalen zich nergens in dierenwelzijn, bescherming van het milieu, natuur, klimaat of mensenrechten. Het zou mooi zijn en zeker aan te bevelen dat TTIP een nieuw, wereldwijd moreel kompas zou bieden, in plaats van nog meer macht aan een kleine groep investeerders te geven. Dat is een heel ander TTIP dan nu wordt aangeprezen.

Opbouw van de economische pyramide

Het economische model

Deze shareholder value Nergens is beter te zien dat miljarden dieren en talloze mensen, zoals kleine boeren en werknemers, uitgeknepen worden ten gunste van de happy few.

Nederland en multinationals

Door het grote aantal belastingverdragen is Nederland een belastingparadijs voor grote bedrijven; winsten, royalty's en dividend zijn immers vrijgesteld. Na in Nederland een extreem laag belastingtarief betaald te hebben, worden de winsten uitgekeerd aan belastingparadijzen als Panama, Kaaimaneilanden, etc¹⁰¹. Nederland blijkt telkens één van de landen op de achtergrond te zijn die zich verzetten tegen gelijkschakeling van belastingwetgeving in de EU¹⁰². Grote multinationals dragen hierdoor vrijwel niets bij aan de economie van de EU. Sterker nog: ze verzwakken de economische positie van kleine, lokale bedrijven die wél belasting over hun winst moeten betalen. Het is een raadsel waarom dit soort bedrijven überhaupt steun verdient.

Op de voorpagina van NRC van 19 mei 2016 staat een groot artikel onder de kop: 'Nederlandse lobby voor omstreden handelsarbitrage'. Hieronder enige citaten: "Nederland maakt zich met vier andere Europese landen in Brussel sterk voor de invoering in de gehele EU van een omstreden arbitragesysteem tussen staten en investeerders, zo blijkt uit een vertrouwelijke notitie. De lobby is opmerkelijk, omdat Nederland in het openbaar juist pleit voor hervorming en beperking van deze fel bekritiseerde vorm van investeringsbescherming. Roeline Knottnerus van TNI ziet hierin "een diskwalificatie van de rechtsstaat" en van de interne-markt- regels in de EU. Het kan tot nieuwe discriminatie leiden, want een Europees bedrijf dat niet grensoverschrijdend opereert "moet zich maar behelpen met de gewone rechtsgang". TNI pleit voor de complete afschaffing van dergelijke arbitrage, omdat de dreiging van claims een verlamme werking op overheidsbeleid zou hebben en bedrijven te veel macht geeft.

In NRC van 18-5-2016 staat: In het onderzoek trekt Oxfam Novib als hoofdconclusie dat Nederland „de onbetwiste Europese kampioen belastingparadijzerij” is en “Nederland biedt in de EU meeste

¹⁰¹ <https://panamapapers.nl/>

¹⁰² <http://www.nrc.nl/nieuws/2016/04/14/nederland-ligt-dwars-bij-aanpak-belastingontwijking>

mogelijkheden tot belastingontwijking” In NRC van 4 mei 2016: “Nederland in top belastingontwikkingsrapport VN.” In het Financieel Dagblad van 4 april 2016: “Het balletje rolt via Nederland. Panama Papers in cijfers” [Met audiovisuele toelichting](#) zoals “How to hide a billion dollars in 5 easy steps”.

Zeehondenbont

Een groot deel van de Canadese bevolking deelt de mening van de EU voor een verbod op de import van zeehondenbont. Toch maakt de Canadese overheid via WTO bezwaar tegen een importverbod¹⁰³. Dit leidde echter alleen tot een versterking van het verbod op handel met zeehondenbont.

Terwijl de vraag voor zeehondenbont dus steeds lager wordt, omdat het in vele landen, zoals de EU, Rusland, de VS en Taiwan is verboden, bleven de toegelaten aantallen voor het jagen van zeehonden jarenlang gelijk. In 2015 was het quota bij 468.000 dieren, waarvan er uiteindelijk maar 94.000 gejaagd werden. De Canadese regering loopt daarmee duidelijk achter de tijd en de markt aan.

¹⁰³ <http://www.theguardian.com/environment/2015/sep/08/europe-strengthens-ban-on-seal-products-after-wto-challenge>

Bijlage: vergelijking EU en US wetgeving ¹⁰⁴ en OIE

EUROPEAN UNION	UNITED STATES	CANADA	OIE
General (farm) animal welfare legislation			
<p><u>Council Directive 98/58/EC concerning the protection of animals kept for farming purposes</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Applies to all animals (including fish, reptiles and amphibians) reared or kept for production of food, wool, skin or fur. ▪ States that animals should not be bred or fed in ways that may cause suffering. ▪ Animals must be looked after by sufficient number of staff with appropriate professional skills, knowledge and competence ▪ Animals must be inspected at least once a day. Injured or sick animals require immediate treatment and isolation if necessary. ▪ Establishes principle of freedom of movement. All animals, even when tethered, chained or confined, must have sufficient space to move without unnecessary suffering or injury. ▪ Sets down basic criteria for buildings, accommodation and living environment conditions. Animals must not be kept in permanent darkness or exposed constantly to artificial lighting. ▪ Establishes criteria for inspection of automatic or mechanical equipment, such as ventilation systems. ▪ Requires that animals be fed a wholesome and appropriate diet in sufficient quantities at regular intervals. All other substances prohibited unless for therapeutic or prophylactic reasons or zootechnical treatment ▪ Mutilations – defers to national rules ▪ Stipulates that rearing methods causing suffering or injury are prohibited unless impact minimal, brief or expressly 	<p><u>1966 Animal Welfare Act (AWA)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ The AWA is, in the primary federal law that seeks to regulate who may possess or sell certain animals and the living conditions under which the animals must be kept. ▪ AWA’s definition of “animal” specifically excludes “farm animals, such as, but not limited to livestock or poultry, used or intended for use as food or fiber, or livestock or poultry used or intended for use for improving animal nutrition, breeding, management, or production efficiency, or for improving the quality of food or fiber.” Therefore AWA provisions do not apply to farm animals. <p><u>U.S. State Animal Cruelty Laws</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ All 50 states have laws against animal cruelty but many have agriculture exceptions, whereby they do not apply to farm animals or they exempt customary agriculture practices that effectively cover almost everything that occurs on a farm. ▪ In cases where the state animal cruelty laws do not have such 	<p><u>1990 Health of Animals Act</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ The Health of Animals Act specifies the way a veterinarian should behave in relation to an animal, import and export of animals. ▪ It does not include proper handling, housing, transportation or slaughter of animals. ▪ Veterinarians have the professional obligation to report offenses <p><u>Provincial Laws</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ protect animals somewhat more, but most are outdated. ▪ They include a general animal protection, with the exception of standard practices ▪ describe regulations on controls and licensing <p><u>Codes of Practice</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Set a standard for animal housing 	

¹⁰⁴ Met dank aan de Humane Society International (HSI) (kolom Canada toegevoegd door D&R)

[Council Directive 2008/120/EC laying down minimum standards for the protection of pigs](#)

- Legislation adopted in 2001. Fully entered into force on 1st January 2013.
- Applies to all categories of pigs kept for breeding, rearing and fattening.
- With exception of farrowing sows and boars, all animals must be kept in stable groups (except before and during week after weaning).
- Farmers must implement measures to fulfil basic needs and prevent aggression in group. This includes permanent access to sufficient enrichment materials to enable investigation and manipulation activities.
- Aggressive and injured animals to be kept away from group.
- Tethering of sows prohibited, and use of sow stalls (gestation crates) after first 4 weeks of pregnancy.
- Animals must be treated for external and internal parasites when necessary
- Sows and gilts may be isolated a week before farrowing with an unobstructed area for natural or assisted farrowing. Farrowing pens must have systems to protect piglets.
- Veterinarians or trained personnel are authorised to: reduce piglets' canine teeth, dock tails, castrate males and nose-ring pigs in outdoor systems.
- Both tail-docking and teeth cutting may not be done routinely, but restricted to when there is evidence of injury to sows' teats or other pigs' ears/tails. Other preventative measures to reduce biting behaviour must be taken first.
- Establishes feeding standards, including permanent access to water.
- Sets down standards on flooring according to weight of animal. Floors must not be slippery to prevent injury to animals
- Establishes noise and light

Laying hens

[Council Directive 1999/74/EC of 19 July 1999 laying down minimum standards for the protection of laying hens](#)

-
- Bans the use of un-enriched battery cages. Fully entered into force on 1st January 2012.
- For alternative systems - establishes permitted feeding and drinking systems giving space for each hen
- All alternative systems must have one nest space for every 7 hens, adequate perches (15cm per hen) and littered area (minimum 250 cm² per hen)
- Floors must support forward-facing claws of each foot
- Establishes special provisions for systems for free-range hens and access to outside runs.
- All enriched cages must ensure each hen has 750 cm², a nest, sufficient litter to peck and scratch, appropriate perches of at least 15 cm. Feeding troughs that can be used without restriction, appropriate drinking systems. Cages must be fitted with suitable claw-shortening devices.
- Establishes also a minimum aisle width (90 cm) and space between cages & between floor and bottom tier (minimum 35 cm);
- Legislation does not apply to establishments with fewer than 350 laying hens or those rearing breeding animals
- Establishes system for traceability of eggs
- Establishes inspection regime
- Member States may apply

Chickens kept for meat production

[Council Directive 2007/43/EC laying down minimum rules for the protection of chickens kept for meat production](#)

-
- All chickens must have adequate access to a litter tray, drinking channel and food,
- Buildings must have adequate lighting and ventilation, and must be inspected twice daily.
- Seriously injured chickens or those in poor health must be immediately treated or culled.
- Non-therapeutic surgical procedures prohibited, but beak trimming and castration permitted in certain cases.
- Establishes requirements for detailed record-keeping, including mortality.
- Competent authorities must follow-up and take appropriate action if post-mortem inspections indicate poor welfare on farm.
- Legislation does not apply to holdings with fewer than 500 chickens or those housing only breeding stock
- Sets maximum stocking densities (not exceeding 33 kg/m²) to avoid overcrowding. High density (max. 42 kg/m²) permitted if additional criteria are met.
- All holdings must be equipped with ventilation, heating and cooling systems.
- Staff must receive training on stocking densities animal

[chapter 7.10 Animal welfare and broiler chicken production systems](#)

- Use disease scoring systems
- See to it that thermal conditions, light, air quality, noise, nutrition, flooring, bedding, resting surfaces and litter quality, stocking density are at adequate levels
- No routine beak trimming, toe trimming and dubbing
- Daily inspection
- Personnel should have appropriate training
- No excessive feed withdrawal prior to slaughter
- Broilers that can't be slaughtered should be killed humanely
- Broilers should not be picked up by the neck
- Stocking density in transport containers should suit climatic

Calves kept for veal production

[Council Directive 2008/119/EC laying down minimum standards for the protection of calves](#)

- Legislation bans the use of vealcrates.
- Construction on pens must allow calves to lie down, rest, stand up and groom itself without difficulty
- Individual pens prohibited from 8 weeks of age, except in the event of illness.
- Before 8 weeks, individual pens must be constructed to allow visual and tactile contact between animals
- Stipulates space requirements for group pens relative to the weight of animals
- Calves must not be tethered (aside from bottle feeding for no longer than an hour) or muzzled
- Establishes flooring and bedding requirements.
- Calves must receive colostrum within 6 hours of birth and veterinary treatment given without delay in event of injury or illness
- Calves must be fed at least 2 times a day at same time as rest of group
- Diet must contain sufficient iron and be adapted to animal's age, weight, behaviour and psychological needs. Access to fresh water for all calves over 2 weeks old.
- Animals must be inspected at least 2 times a day and mechanical equipment once a day. Requirements also for back-up and alarm systems for artificial ventilation systems.
- Calves must be kept in

Slaughter			
<p><u>Council Regulation (EC) No 1099/2009 on the protection of animals at the time of killing</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Lays down rules for the killing of animals kept for production of food, wool, skin, fur, etc., as well as killing in emergencies and for the control of contagious disease. ▪ Introduces standard operating procedures for welfare of animals at slaughter. Operators must ensure animals spared as much pain, distress and suffering as possible. ▪ Requires evaluation of stunning methods used and monitoring to ensure animals do not regain consciousness before slaughter. ▪ Requires manufacturers of restraining and slaughter equipment to supply operators with information on species application and optimal use thereof. ▪ Requires appointment of an animal welfare officer in each slaughterhouse to ensure compliance with provisions of Regulation. ▪ Personnel dealing with live animals must have certificate of competence regarding knowledge of animal welfare. ▪ Member States are required to institute a system of scientific support to provide technical assistance. etc. ▪ Emergency plans for the control of contagious disease should give logistic procedures for slaughter to ensure full regard paid to animal welfare in event of depopulation measures. 	<p><u>Humane Methods of Slaughter Act (HMSA)</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Passed in 1958, HMSA requires that livestock must be slaughtered in a humane manner to prevent needless suffering and also addresses research methods on humane methods of slaughter and the non-applicability of the requirement for stunning to religious or ritual slaughter. ▪ HMSA is lacking in terms of enforcement and penalties for violators. ▪ HMSA applies only to federally-inspected slaughterhouses and has been interpreted by the USDA not to apply to poultry, which account for approximately 95 percent of all land animals raised for food in the United States. ▪ The <u>Poultry Products Inspections Act</u> does apply to poultry. The USDA claims that the requirements of this Federal legislation helps to ensure that birds are treated 	<p><u>Chapter 12: Food Animal Humane Handling and Slaughter - Animal Welfare Requirements</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Apply to federal slaughter plants (90% of animals are slaughtered in federal plants) ▪ Specifies care and handling of animals ▪ Minimization of noise, no mixing of lots of animals, no dogs allowed to move animals ▪ Animals in lairage must have access to water ▪ Specify acceptable handling aids (i.e. electric prods only for pigs and large animals) ▪ Ensures humane stunning with chemical, electric and mechanical methods only through trained personnel ▪ Describes ways of assessing consciousness ▪ Ritual slaughter allowed 	<p><u>Chapter 7.5. Slaughter of animals</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Enough personnel that is patient, considerate, competent and familiar with recommendation ▪ Remove distractions ▪ Sick animals should be killed humanely and without delay ▪ Animals should not be forced to move at a faster pace than is natural to them ▪ Introduces standards on guidance of animals through small spaces ▪ Specific considerations for poultry are formulated ▪ Handling of transport containers is specified ▪ Design of lairage and handling of animals therein is proposed ▪ Management of foetuses during slaughter of pregnant animals ▪ Appropriate stunning methods are laid down ▪ Very specific measures to be taken concerning

Transport			
<p><u>Council Regulation (EC) No 1/2005 on the protection of animals during transport and related operations</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Legislation regulates the commercial transport of live vertebrate animals ▪ Extends responsibility for animal welfare to all parties involved in process of transport, including operations before and after. ▪ Requires training and certification of competence for drivers and attendants, including a training course and exam on animal welfare. ▪ Transporters must have authorisation from competent authority for all journeys over 65km ▪ For journeys longer than 8 hours, documentation including contingency plans must be provided and proof of a satellite navigation system ▪ Transporters must have journeys for long- distance cross-border transports over 8 hours. ▪ Checks must be conducted by competent authorities at key stage of journey, including exit points and border posts. Authorities must verify documentation and an official veterinarian check the fitness of animals to continue journey. ▪ Stricter rules for both animals and vehicles apply to transports over 8 hours. This relates primarily to temperature controls, ventilation and water supply. ▪ Transport of very young animals over 100km prohibited, as well as females in last stages of gestation and during first week after birth. 	<p><u>Twenty-Eight Hour Law of 1873 1994 Amendment to the Twenty-Eight Hour Law</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ This US Federal law addresses the transportation of animals, including those raised for food or in food production, across state lines. The statute provides that animals cannot be transported by "rail carrier, express carrier or common carrier" (except by air or water) for more than 28 consecutive hours without being unloaded for five hours for rest, water and food. ▪ The law was amended in 1994 to include transportation by express or common carriers involving confinement in a "vehicle or vessel." The term "vehicle" has been interpreted to apply to trucks. ▪ The law 	<p><u>Transportation and Animal Welfare Responsibilities of Regulated Parties</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Applies to federal slaughter plants ▪ Welfare of the animals is joint responsibility of all regulated parties involved ▪ Transporter must be trained on humane transport ▪ Transport vehicle must be suitable for length of journey and weather conditions (no specifications on what that entails) 	<p><u>Chapter 7.3. Transport of animals by land</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Regulations for all sorts of livestock ▪ States that all animal handlers should be well educated on animal welfare etc. ▪ Distractions should be removed ▪ "Welfare of the animals during their journey is the paramount consideration and is the joint responsibility of all people involved" ▪ Nature and duration of journey should match the species ▪ Specific regulations on vehicle and container design ▪ Rules on Space allowance ▪ Rest, water and feed should be provided at appropriate intervals ▪ Animals should be possible to observe during journey ▪ Specific rules on documentation of the journey ▪ Compatible